

Technická univerzita v Liberci

FAKULTA PEDAGOGICKÁ

Katedra: dějepis

Kombinace oborů: dějepis – německý jazyk

K POLITICKÉ ÚLOZE RUDOLFA LODGMANA
VON AUEN V LETECH 1918-1925

TO THE POLITICAL ROLE OF RUDOLF LODGMAN
VON AUEN IN THE YEARS 1918-1925

ZU DER POLITISCHEN AUFGABE VON RUDOLF
LODGMAN VON AUEN IN DEN JAHREN 1918-1925

Diplomová práce: 02 – PF – KAD – 124

Autor: Zdeňka Launová

Adresa: Komenského 383
Lužná, 270 51

Podpis:

Vedoucí práce: Prof. PhDr. Robert Kvaček, CSc.

Počet		
stran	tabulek	příloh
80	5	15

V Liberci, dne 16. května 2006

Prohlášení

Byla jsem seznámena s tím, že na mou diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé diplomové práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li diplomovou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědom povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Diplomovou práci jsem vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím diplomové práce a konzultantem.

Datum 16. května 2006

Podpis

Poděkování

Děkuji všem, kteří mi byli při tvorbě práce jakýmkoliv způsobem nápomocní. Největší dík patří vedoucímu práce panu profesoru Robertu Kvačkovi za čas, který mi věnoval, za cennou pomoc, rady a připomínky. Poděkovat chci také za trpělivost a velkou psychickou podporu mých nejbližších, především manžela.

Resumé

Práce sleduje vývoj politické kariéry Rudolfa Lodgmana von Auen v československé politice. Popisuje jeho činnost ve vládě Deutschböhmen, v poslanecké sněmovně a v čele Německé nacionální strany. Zabývá se především negativistickým postojem Lodgmana k Československu.

Summary

This work watches the evolution of the career of Rudolf Lodgman von Auen in the czechoslovak politics. It describes his work in the government of Deutschböhmen, in the parliament and at the front of the German National Party. It engages most of all in the negativistic position of Lodgman to the Czechoslovakia.

Zusammenfassung

Diese Arbeit zeigt die Entwicklung der politischen Karriere von Rudolf Lodgman von Auen in der tschechoslowakischen Politik. Beschreibt seine Arbeit in der Deutschböhmischen Regierung, im Parlament und an der Spitze der Deutschen Nationalpartei. Sie befasst sich vor allem mit der negativistischen Lodgman's Stellung zu der Tschechoslowakei.

Seznam zkratek

DB – Deutschböhmen

DDFP – Deutschdemokratische Freiheitspartei (Německá demokratická strana svobodomyšlná)

DNP – Deutsche National-Partei (Německá nacionální strana)

DNSAP – Deutsche nationalistische Arbeiterpartei (Německá nacionálně socialistická strana dělnická)

ČSR – Československá republika

KSČ – Komunistická strana Československa

NPS – Německý parlamentní svaz

Obsah

Úvod	1
I. Lodgman před vznikem samostatné ČSR	3
II. Vznik provincie Deutschböhmen a působení Lodgmana v jejím čele	8
III. Lodgman do čela Německé nacionální strany	29
IV. Ustavení německého parlamentního svazu a Lodgmanova úloha v něm	39
V. Lodgmanův postupný politický úpadek v letech 1922-1924	58
VI. Lodgmanův politický propad v roce 1925	67
Závěr	73
Seznam literatury	76
Seznam příloh	
Přílohy	

Úvod

Diplomová práce chce zmapovat politickou činnost Rudolfa Lodgmana von Auen v rámci Československé republiky od jejího počátku do roku 1925. Zvláštní pozornost věnuje negativistickému postoji Lodgmana k Československu, projevující se zejména jeho činností v parlamentu.

V první části práce se zabývám Lodgmanovými počátky v politice, tehdy ještě v rámci říšské rady. V druhé části vykresluji vznik provincie Deutschböhmen, utvořené po vyhlášení samostatného Československa a Lodgmanovu snahu za její uznání jako samostatné jednotky. Ve třetí části se věnuji Lodgmanově činnosti v Německé nacionální straně. Zde se pokouším vystihnout jeho politický program a názory. V části čtvrté představuji Lodgmana v roli poslance, silně prosazujícího negativistický směr německé nacionální politiky. V páté části se snažím postihnout jeho působení v parlamentu v letech 1922 - 1924, kdy již klesá Lodgmanova politická síla. V části poslední popisuji poslední rok jeho kariéry ve velké politice a stručně nastiňuji jeho další činnost.

Problém německé otázky v rámci Československa řeší nepřehledné množství literatury. Touto složitou problematikou se zabývají autoři neustále. Pro mou práci byly z novějších publikací cenná především díla Václava Kurala o sudetoněmecké otázce¹. Ze starších prací jsem využila zejména knihy autorů Jaroslava Césara a Bohumila Černého²,

¹ Kural, V. : Konflikt místo společenství? Češi a Němci v československém státě (1918-1938). Praha 1993. Kural, V. : Studie o sudetoněmecké otázce. Praha 1996.

² César, J. ; Černý, B. : Od sudetoněmeckého separatismu k plánům odvety: Iredentistický puč německých nacionalistů v ČSR v letech 1918-1919. Liberec 1960. César, J. ; Černý, B. : Politika německých buržoazních stran v Československu 1918-1938. Praha 1962.

dále také práce Kolomana Gajana³ a Harryho Klepetaře⁴. Významné pro mě byly práce Jaroslava Macka.⁵ Velký přínos mi poskytly publikace pocházející z dvacátých let minulého století, zejména autora Františka Cajthamla-Liberté⁶.

Velice důležitým zdrojem informací mi byly prameny. Obzvlášť materiál, který obsahuje osobní fond Rudolfa Lodgmana von Auen v SOA v Litoměřicích. Pro vykreslení Lodgmanovy činnosti v parlamentu jsem využila zejména stenoprotokoly z poslanecké sněmovny zveřejněné v digitální knihovně Parlamentu České republiky. Mnoho informací jsem získala ze soudobého tisku.

Politickou situaci v období vzniku Československa a jeho vývoje v prvních letech existence jsem nastínila především za pomoci prací Ferdinanda Peroutky⁷, Zdeňka Kárníka⁸, Věry Olivové⁹ a Jiřího Kovtuna¹⁰.

³ Gajan, K. : Německý imperialismus a československo-německé vztahy v letech 1918-1921. Praha 1962.

⁴ Klepetař, H. : Seit 1918: Eine Geschichte der Tschechoslowakischen Republik. M. Ostrau 1937.

⁵ Macek, J. ; Fröhlichová, Z. a kol. : Pátá kolona v severních Čechách. Liberec 1960. Macek, J. : Osobnost předsedy Sudetoněmeckého krajanstva dr. Lodgmana v. Auen ve světle dokumentů z jeho pozůstalosti. In: Kural, V. : Studie o sudetoněmecké otázce. Praha 1996.

⁶ Cajthaml, F. : Obrázky z Deutschböhmen. Praha 1923. Cajthaml, F. : Sláva a pád „Provincie Deutschböhmen“. Ústí nad Labem 1924.

⁷ Peroutka, F. : Budování státu I., II., III, IV. Praha 1991.

⁸ Kárník, Z. : České země v éře první republiky (1918-1938). Díl I.: Vznik, budování a zlatá léta republiky (1918-1929). Praha 2000.

⁹ Olivová, V. : Dějiny první republiky. Praha 2000.

¹⁰ Kovtun, J. : Republika v nebezpečném světě. Éra prezidenta Masaryka 1918-1935. Praha 2005.

I. Lodgman před vznikem samostatné ČSR

Rudolf Lodgman von Auen – za tímto jménem se skrývá osobnost německé nacionální politiky, známá zejména svou činností po vzniku samostatného československého státu v roce 1918. Jak ale vlastně vstoupil Lodgman do politiky? Kde jsou jeho kořeny?

Rudolf Lodgman von Auen se narodil 21. prosince 1877 v Hradci Králové jako syn místního advokáta. Jeho matka pocházela z Brandýsa nad Labem, byla dcerou tamního ředitele císařského panství. Spisovatel Jaroslav Maria na Rudolfa jako dítě ve své knize povídek vzpomíná: „*Malý Rudi byl sice velice pilný, ale učil se velmi těžko*“.¹¹ Jaroslav Maria byl Lodgmanovým bratrancem, do rodiny von Auenů chodil pravidelně doučovat oba jejich chlapce, jak mladšího Rudolfa, tak i staršího Josefa. Rudolfa ve své knize popisuje jako „*přerozkošného hocha, který měl kulatý, bělostný, lehounce naružovělý obličej s modrýma dětskýma očima. Jeho ústa byla drobounká, pikantně krojená. Měl kučeravé plavé lesklé vlasy. Byl to hoch tichý, učenlivý, zádušný a měkký*“.¹² U Lodgmanů v rodině používali k dorozumění obě řeči – jak němčinu, tak i češtinu, „*jak komu napadlo*“.¹³ Proto i Rudolf byl do života vybaven znalostí obou těchto jazyků. Lodgmanův otec, Josef von Auen, vůbec nepatřil mezi nacionálně vyhraněné Němce. Svoji advokátskou činnost vykonával bez ohledu na národnost

¹¹ Maria, J.: Menší prósy. Plzeň 1919, s. 129.

¹² Tamtéž.

¹³ Tamtéž.

svých klientů. (Hradec Králové byl českým městem, proto lze předpokládat, že velkou většinu jeho klientely tvořili Češi.) Vztah Josefa Lodgmana k oběma národnostem vyjadřuje jeho výrok: „... *es gibt unter ihnen Lumpen* (unter den Tschechen – pozn. autora), *wie unter den Deutschen...*“¹⁴ Podle něho nezáleží na tom, kdo je jaké národnosti, ale na tom, kdo je jaký člověk. V tomto duchu se také snažil vychovávat oba chlapce.

Titulem von Auen se Lodgmanové mohli pyšnit díky svému předku, anglickému emigrantovi ze 16. století, kterému byly anglické tituly za zásluhy o zemi uznány dědičně Rudolfem II. jako tituly Království českého.

Po přestěhování do Prahy vystudoval Lodgman malostranské gymnázium a absolvoval práva na pražské a vídeňské univerzitě. V roce 1900 vstoupil do služeb pražského místodržitelství, stal se koncipistou politické správy v Čechách. Jako úředník okresního hejtmanství podával místodržitelství zprávy o průběhu politických schůzí v Teplicích. Sám se na nich také aktivně projevoval. Např. 30. ledna 1905 na schůzi, která se týkala revolučních událostí v Rusku, několikrát zakročil a napomenul řečníky k umírněnosti.¹⁵ Postupně zjišťoval, co vidí lidé jako zásadní úkol politiky, co chtějí jeho spoluobčané řešit, jaké problémy je trápí, na co hledají odpověď. Utvářel si tak svůj vlastní politický názor. Pomalu se začal zapojovat do politického života.

V roce 1906 se stal přednostou kanceláře Svazu německých okresů v Čechách¹⁶, převzal v podstatě jeho

¹⁴ Maria, J.: Menší prósy. Plzeň 1919, s. 130.

¹⁵ Macek, J.: Fröhlichová, Z. a kol., Pátá kolona v severních Čechách. Liberec 1960, s. 75.

¹⁶ Verband der Deutschen Selbstverwaltungskörper in Böhmen.

vedení.¹⁷ Byl zván na různé schůzky německých představitelů v českých zemích.¹⁸ Publikoval články o národnostních otázkách v tisku.¹⁹ Stával se stále známější osobností. Mířil do politiky.

Významným mezníkem jeho politické kariéry se stal rok 1911, kdy byl zvolen do Říšské rady za Deutscher Nationalverband. Svědčilo to o jeho ideově politické orientaci, i když mezi nacionálně útočné politiky Lodgman nepatřil. Kandidoval ve volebním okrese Ústí nad Labem-město. Jeho protivníkem ve volbách byl sociální demokrat Anton Schrammel. Volby svědčily mimo jiné o střetnutí německých nacionálů se sociálními demokraty obou národností. V létě a na podzim 1908 vyvolalo zahájení zemského sněmu národnostní střety v Čechách. Docházelo při nich k rozsáhlým škodám na majetku i ke zraněním. Němečtí sociální demokraté organizovali shromáždění proti šovinismu, čeští sociální demokraté projevovali svůj protest proti nacionalistům obou národností. V roce 1910 se intenzita střetnutí mezi německými nacionály a německou sociální demokracií stupňovala. V této situaci byl do říšské rady zvolen Rudolf Lodgman, i když jen těsnou většinou 3 839 ku 3 576 hlasům.²⁰

Zprvu nebyl Lodgman nijak výraznou a osobitou postavou. Zajímaly ho především národnostní problémy v Rakousku a v českých zemích.²¹

¹⁷ V této funkci setrval až do odchodu do penze v roce 1938.

¹⁸ Např. 22. 1. 1909 do Litoměřic.

¹⁹ SOA Litoměřice, Osobní fond č. 868 Lodgman von Auen Rudolf, Dr., karton č. 1, inv. č. 7.

²⁰ <http://www.mag-ul.cz/ostatni/dejiny/19stol/ul-5-18.htm>

²¹ V jeho osobním fondu v SOA v Litoměřicích lze nalézt řadu článků, týkajících se národnostní problematiky, které si vystřihoval z dobového tisku. SOA Litoměřice, Osobní fond č. 868 Lodgman von Auen Rudolf, Dr., karton č. 1, inv. č. 4.

Za 1. světové války se přihlásil v roce 1915 dobrovolně do armády, dva roky strávil na ruské a italské frontě. Nepřestal se o národnostní problémy zajímat, psal o nich, chápal jejich závažnost pro Rakousko.²²

V roce 1917, kdy byl znovu svolán parlament, už Lodgman více prosazoval svou představu o budoucí podobě Rakouska-Uherska. Sepsal spis *Základní rysy budoucího uspořádání Rakouska-Uherska a postavení německého národa v tomto státě*, vystihující jeho smýšlení. Poukazoval na nutnost změny ústavy pro státoprávní úpravu. Podle jeho představ, nijak nových, měly být Čechy rozděleny na německou uzavřenou oblast a jádro Čech. Rakousko-Uhersko by bylo v budoucnosti rozděleno na kraje, které by spravovaly jednotlivé krajské vlády. Jako vzor uváděl Švýcarsko.²³ Později uvedl, že se tento, ostatně krajně sporný, návrh minul účinkem a zůstal nedoceněn, i když císaře údajně velice zaujal.²⁴

Od počátku roku 1918 se politická situace v říši vyostřila. Důkazem byla česká Tříkrálová deklarace ze 6. ledna programující český stát. 21. ledna 1918 se sešli ve Vídni němečtí poslanci z českých zemí, nechyběl tu ani Rudolf Lodgman. Poslanci podepsali proklamaci, která žádala rozdělení Čech, odtržení pohraniční oblasti od vnitrozemí a vytvoření samosprávné provincie Deutschböhmen, která se měla stát nezávislou na ostatním českém území. Současně také prohlásili, že se již nezúčastní práce v zemském sněmu a nebudou podporovat žádnou vládu, která by uznávala české

²² Kural, V.. Studie o sudetoněmecké otázce. Praha 1996, s. 216.

²³ SOA Litoměřice, Osobní fond č. 868 Lodgman von Auen Rudolf, Dr., karton č. 2, inv. č. 61.

²⁴ Cajthaml-Liberté F. :Sláva a pád provincie Deutschböhmen. Ústí nad Labem 1924, s. 72.

požadavky.²⁵ Celou první polovinu roku věnovali němečtí politici přípravám na zřízení provincie Deutschböhmen.²⁶ Vytvořili za tímto účelem zvláštní pracovní společenství.

Rakouská vláda se těmito návrhům nejprve bránila, avšak 11. května 1918 učinila první krok k jejich uskutečnění, byl vydán návrh zákona o rozdělení Čech na jednotlivé kraje na základě národnostního rozčlenění. Tímto krokem mělo vzniknout 11 krajů. Pro německé a české oblasti měly být vytvořeny na sobě nezávislé zemské vlády, podřízené ústřední vládě ve Vídni.²⁷ Česká část soustátí by byla odtržením pohraničních oblastí zbavena důležitých hospodářských zdrojů, byly by přetnuty dopravní tepny, tím by se dostala do závislosti na německých sousedech, bylo by prakticky znemožněno dosažení její úplné samostatnosti. Protěžovány by v tomto soustátí byly oblasti s německým obyvatelstvem. K realizaci zákona ale vzhledem k rozpadu Rakouska-Uherska nikdy nedošlo.

²⁵ Reichenberger Zeitung, č. 20, 22.1.1918.

²⁶ Reichenberger Zeitung, č. 60, 10.3.1918; Reichenberger Zeitung, č. 62, 13.3.1918.

²⁷ Lidové noviny, č. 126, 9.5.1918.

II. Vznik provincie Deutschböhmen a působení Lodgmana v jejím čele

Na počátku října 1918, kdy bylo téměř jisté, že dojde k rozpadu Rakouska – Uherska a ke vzniku samostatného československého státu, přišel německý poslanec Rafael Pacher s návrhem, aby byl ustaven zvláštní správní orgán pro německé oblasti v Čechách. Stalo se tak v říšské radě 4. října. Němečtí poslanci z Čech zde zdůraznili svou snahu o vytvoření samosprávného německého území a uchování nezávislosti vůči případnému československému státu.²⁸

O tři týdny později vzniklo ve Vídni zemské národní shromáždění, které na základě Pacheroва návrhu vytvořilo zvláštní 12ti členný výbor, jenž měl vypracovat vše potřebné pro vznik samostatné německé oblasti Deutschböhmen. Jedním z členů výboru byl i Lodgman, předsedou se stal Pacher.²⁹

Konkrétními přípravami na vznik samostatné německé provincie se začal boj o významné oblasti v českých zemích. Pokud by se podařilo toto území odtrhnout od českých zemí, byla by zasažena životaschopnost nově vznikajícího státu.

Vyhlášení samostatného československého státu 28. října 1918, o kterém zprávy německého tisku konstatují, že bylo v pohraničí přijato s pozorností, ale klidem,³⁰ se zpočátku pohraničí téměř nedotklo. Češi se zde neodvažovali k žádným akcím, formálně tu zůstávala zachována moc vídeňských centrálních úřadů, prakticky ale vládl všude chaos. Němci měli zájem na co nejrychlejší stabilizaci poměrů v pohraničních

²⁸ SOA Litoměřice, Osobní fond č. 868 Lodgman von Auen Rudolf, Dr., karton č.3, inv. č. 108.

²⁹ Bohemia, č. 290, 24. 10. 1918.

³⁰ Bohemia, č. 295, 29. 10. 1918.

oblastech. Chtěli tím ukázat světové veřejnosti svou politickou schopnost.

Po vyhlášení samostatného československého státu byli němečtí poslanci z Čech svoláni do Vídně. Tématem jejich schůzky bylo, jak co nejlépe naložit se skutečností, že Češi vyhlásili svůj stát, jakým způsobem se zachovat. Poslanci odmítli nárok československého státu na německé území. Shodli se na svolání, ve kterém byl vysloven protest proti připojení území osídlených Němci k Československé republice a s odvoláním na právo na sebeurčení bylo veřejně vyhlášeno právo na jejich připojení k Rakousku, případně k jednotnému státu všech Němců.³¹

Oblasti osídlené Němci v rámci nově vyhlášené republiky ovšem netvořily jednotné území. Postupně tak vznikaly čtyři samostatné německé provincie. Nejprve, již 29. října, vznikla v oblasti severních Čech provincie Deutschböhmen.³² Rakouské Národní shromáždění její utvoření schválilo 30. října a prohlásilo ji za součást Rakouska. Během několika dalších dnů vznikly další tři provincie: severomoravská Sudetenland, na jižní Moravě Deutschsüdmähren a na Šumavě a v jižních Čechách Böhmerwaldgau. I tyto oblasti byly oficiálně prohlášeny za součást Rakouska. Každá z provincií měla přijmout svou vlastní ústavu, zřídit zemský sněm a zemskou vládu. Zástupci jednotlivých provincií zasedali v Prozatímním rakouském Národním shromáždění, které bylo provizorně sestaveno z německých poslanců bývalého říšského sněmu

³¹ SOA Litoměřice, Osobní fond č. 868 Lodgman von Auen Rudolf, Dr., karton č.3, inv. č. 111.

³² SOA Litoměřice, Osobní fond č. 868 Lodgman von Auen Rudolf, Dr., karton č.3, inv. č. 113.

podle výsledků voleb z roku 1911. Současnému politickému rozvrstvení tyto výsledky už ale neodpovídaly.

Deutschböhmen byla nejdůležitější německou oblastí v Čechách. Rozprostírala se od německých okresů v Orlických horách až po Cheb, v podstatě tvořila pásmo podél severních a západních hranic Čech, na několika místech zúžené českými oblastmi.³³ Sídlem Deutschböhmen se stal Liberec. Zde se počátkem listopadu 1918 sešlo zasedání zemského sněmu Deutschböhmen, na kterém byli zvoleni představitelé provincie a zemský výbor. Jednání bylo přítomno málo poslanců, většina z nich byla stále vázána ve Vídni. Na Seligerův návrh tak byly schváleny plné moci pro zemskou vládu pro případ, že by nastala taková situace, kdy by se sněm vůbec nemohl sejít.³⁴

Hlavním představitelem provincie, zemským hejtmanem, byl zvolen Rafael Pacher. Ten dal za několik dní přednost jiné kariéře, stal se ministrem vyučování v německo-rakouské vládě a rezignoval na úřad v Deutschböhmen. Na jeho místo byl zvolen Rudolf Lodgman. Z řadového poslance říšského sněmu povýšil do popředí německých nacionálů. Ve funkci zemského hejtmana setrval až do konečné likvidace zemské vlády Deutschböhmen po uzavření mírové smlouvy. Zástupcem Lodgmana, a v mnoha směrech jeho pravou rukou, byl sociální demokrat Josef Seliger.

Představitelkou výkonné moci v Deutschböhmen se stala zemská vláda, ustanovená vzápětí po vyhlášení provincie. Lodgman sám o této události píše: „*Vláda Deutschböhmen byla*

³³ Oblast měla rozlohu 14.464km², žilo zde 2,2 milionů obyvatel.

³⁴ Bohemia, č. 303, 6. 11. 1918.

*založena na principu koalice a společného působení rozdílných stran.*³⁵

Struktura zemské vlády³⁶

1. Presidium	<i>Lodgman, Seliger, Maixner</i> osobní záležitosti, bezpečnostní záležitosti, zásobování, zvláštní záležitosti, tisková služba, finance
2. Obecní a okresní správa	<i>dr. Herold</i>
3. Vyučování, umění, církevní věci	<i>Schreiter</i>
4. Zdravotnictví	<i>Hillebrand</i>
5. Obchod, řemesla, průmysl, hornictví	<i>Kraus</i>
6. Zemědělství	<i>Krütznér</i>
7. Sociální péče	<i>Schäfer</i>
8. Doprava	<i>Hertl</i>
9. Nadace a podpory	<i>Soukup</i>
10. Veřejné práce	<i>Kraus</i>
11. Vojenské záležitosti	<i>Hartl</i>
12. Řízené hospodářství	<i>Schäfer</i>

Vláda se hned zpočátku setkávala s četnými obtížemi. Bylo nesnadné svolat dohromady osoby pověřené vedením jednotlivých resortů, někteří se zdržovali v obvodech své působnosti, kde byli vázáni různými funkcemi v samosprávných nebo hospodářských orgánech, nebo raději zůstávali ve Vídni, kde bylo bezpečněji.

Na prvním jednání sněmu byla patrna nejistota a rozpačitost. Jednání bylo málo konkrétní v opatřeních pro nejnutnější hospodářské otázky a především v zásobování.

³⁵ Lodgman von Auen, R.: Um Recht und Freiheit! Komotau 1920, s. 13.

³⁶ Reichenberger Zeitung, č. 260, 2. 11. 1918.

Projednával se poměr provincie k novému Rakousku a formy spojení s ním. Diskutovalo se také o Německu a o možnosti vytvoření velkoněmecké říše.³⁷

Dlouho na sebe nenechaly čekat potíže při výstavbě nových orgánů provincie. Šlo často o instituce, které dosud neexistovaly. 6. listopadu Seliger veřejně připustil, že provincie zatím existuje pouze teoreticky a její vedení nemá kontrolu nad svými institucemi.³⁸

Vznikaly problémy při přejímání dosavadního státního aparátu. Němečtí úředníci se většinou rozhodli vykonávat příkazy zemské vlády, ale zároveň prohlašovali, že se cítí podřízeni - už neexistujícímu - pražskému místodržitelství (zejména četnictvo). Zaměstnanci pošty a drah se často uchýlovali k pasivitě. V těchto resortech totiž pracovalo hodně Čechů, kteří odmítali poslouchat německá nařízení.

Bylo nutné udělat úpravy ve vztazích mezi zemskou vládou a orgány místní samosprávy. V pohraničí byla městská a obecní zastupitelstva převážně v rukou nacionalů, takže zde nevznikaly větší potíže. Velký význam měly mít Volksraty: zastupitelské orgány složené z představitelů všech politických směrů a všech společenských vrstev, vytvořené téměř ve všech pohraničních obcích, kde bylo německé obyvatelstvo. Byly svým charakterem a činností podobné národním výborům v českých oblastech.³⁹ Vznikaly ale nerovnoměrně, často se jim ani nepodařilo zahájit činnost. Jejich působnost nebyla ihned přesně vymezena.

Dále vznikaly okresní rady. Měly sjednocovat všechny organizace v obvodu své působnosti, dozírat na hospodaření,

³⁷ SOA Litoměřice, Osobní fond č. 868 Lodgman von Auen Rudolf, Dr., karton č.3, inv. č. 117.

³⁸ Vorwärts, č.262, 7. 11. 1918.

³⁹ Vorwärts, č. 264, 9. 11. 1918.

hlavně zásobování. Jejich úkolem bylo podávat zprávy o politické situaci a návrhy na opatření zemské vlády. Měly vést úřady, starat se o vykonávání příkazů zemské vlády. Všechny úkoly okresních rad prezentoval Deutschböhmisches Presseamt, propagační orgán zemské vlády.⁴⁰

Důležitá byla také otázka obrany Deutschböhmen. Začaly se tvořit nové branné síly - Volkswehr. Jejich organizováním byly pověřeny již výše zmiňované Volkssraty. Volkswehr se měl stát zárodkem budoucí armády. Na počátku listopadu 1918 bylo vydáno svolání k německým vojákům a důstojníkům, aby vstoupili do Volkswehru.⁴¹ Zemská vláda se snažila - více méně marně - přesvědčit stávající vojáky, aby zůstali a starali se o obranu Deutschböhmen. Mezi vojáky pochopitelně zavládla touha po míru, byli unaveni válkou. Budování obranných sil tak probíhalo velmi neúspěšně. Z velké míry byl Volkswehr tvořen dobrovolníky. Vstupovali sem nezaměstnaní a lidé z chudších vrstev za vidinou dobrého výdělku. Docházelo k různým konfliktům, k loupení a drancování. Volkswehr se tak nakonec stal pro Deutschböhmen přítěží. Začaly vznikat nové obranné útvary, občanské gardy – Bürgerwehr, které byly používány jako pořádkové síly.

Další nesnáze se objevily v oblasti hospodářství. V polovině listopadu byl v Liberci zřízen zemědělsko-hospodářský úřad, jehož úkolem bylo dozírat na zásobování obyvatelstva. Situace byla opravdu kritická. Lidé byli nespokojeni s nesnesitelnými životními poměry. Příkladem toho

⁴⁰ SOA Litoměřice, Osobní fond č. 868 Lodgman von Auen Rudolf, Dr., karton č.3, inv. č. 103.

⁴¹ Bohemia, č. 303, 6. 11. 1918.

může být delegace zástupců textilního dělnictva, kteří si přišli stěžovat přímo Lodgmanovi.⁴²

Představitelé Deutschböhmen se na základě jednání zemského výboru obrátili s prosbou o hospodářskou pomoc na Rakousko a Německo, avšak nedočkali se jí. Oba tyto státy měly samy po válce nedostatek.

Velmi špatná situace byla zejména v oblasti průmyslové výroby. Existoval zde nadbytek pracovní síly a nedostatek surovin. Vláda měla snahu zajistit odbytiště v Německu a Rakousku. Přirozeným odbytištěm pro pohraniční oblasti byly ale Čechy, což si nechtěla připustit.

Problémy vznikaly také s dopravou. Železniční styk s vnitrozemím byl velmi omezen. Železniční síť vůbec neodpovídala potřebám provincie, tratě z pochopitelných důvodů směřovaly do vnitrozemí. Zemská vláda nechala ustavit v Teplicích zvláštní ředitelství drah, které mělo řídit dopravu v Deutschböhmen.

Dalším nově vzniklým úřadem bylo zemské finanční ředitelství v Liberci. Úkolem této instituce bylo převzetí kontroly nad německým peněžnictvím. V provincii Deutschböhmen zpočátku zůstala v platnosti stará rakouská měna. Oběživo se dováželo z Rakouska, ale byl ho nedostatek. Vláda tak začala vydávat vlastní bankovky, což vedlo ke zvyšování míry inflace.⁴³

Zajímavé snahy se objevily v oblasti školství. Němci z Deutschböhmen měli zájem na přesunutí pražských německých univerzit do pohraničí. (Univerzitu do Liberce

⁴² Vorwärts, č. 264, 9. 11. 1918.

⁴³ Samotné město Liberec vydalo pro provincii Deutschböhmen zvláštní papírové peníze.

a technické učení do Teplic nebo Ústí nad Labem.) Setkali se tak s odporem pražských Němců.

V řadě míst byly vytvořeny národní výbory se snahou jménem československého státu převzít moc. Němci však chtěli vytvořit své kompaktnější území. Čeští úředníci měli být odstraňováni ze svých funkcí, čeští dělníci měli být propouštěni.

Bylo více než zřetelné, že československý stát nemohl existovat bez okrajových součástí českých zemí a stejně tak odtržená provincie Deutschböhmen nemohla fungovat sama o sobě. Tyto dva celky se navzájem potřebovaly a doplňovaly. Veškerý průmysl, obchod i doprava byly logicky provázané. Odříznutím části přirozeně patřící do jednoho celku pochopitelně došlo k chaosu. Lodgman, i když viděl, jaké nesnáze vytvoření německé provincie na části československého území přináší, samozřejmě stál dál za její existencí. Obtíže připisoval hlavně těžké poválečné situaci.

Představitelé československé politiky byli jednoznačně pro zachování jednoty českých zemí. Masaryk obhajoval historické právo českého národa na pohraniční území. V poselství Národnímu shromáždění slíbil, že se Československo zachová k německému obyvatelstvu korektně. Vztah k Německu a otázku postavení Němců v Československu považoval za podstatný problém.⁴⁴ Území obývané Němci prohlásil za území patřící k Československu: „*my jsme vytvořili náš stát; tím se určuje státoprávní postavení*

⁴⁴ Kovtun, J.: *Republika v nebezpečném světě*. Praha 2005, s. 45.

našich Němců“⁴⁵. Masaryk dále ve svém projevu o Němcích řekl, že původně „*do země přišli jako emigranti a kolonisté*“. Upozornil ale také na to, že by „*si přál, aby naši Němci při tom pracovali s námi – to by byla lepší politika než jejich pochybné úsilí nyní*“.⁴⁶

Ještě za doby trvání Rakouska-Uherska odmítl Masaryk názor, že bude v novém československém státě ohrožena německá menšina. Podle Masaryka mělo být snahou poválečného uspořádání docílit co nejmenšího počtu národních menšin. Nikdy dle něho ale menšiny nemohou vymizet úplně, vždy musí existovat. Důležité je, aby neustále platilo demokratické právo většiny. Masaryk věděl, že bude nutné s Němci vyjednávat, aby přijali Československo, který neměl být *nacionalistickým výtvozem, ale moderní pokrokovou demokracií*.⁴⁷

V budoucí československé vládě měli mít své místo i Němci. Předpokládalo se, že obsadí místo ministra bez portfeje, ministra – krajana. Na počátku roku 1919 se dokonce uvažovalo o tom, aby se jím stal Rudolf Lodgman. Ten ale kategoricky odmítal jednat s Masarykem až do uzavření mírových smluv.⁴⁸

Němci vstupovali do nového státu neradi, téměř s pocitem urážky. Cítili se opomenuti, ignorováni. Češi vytvářeli samostatný stát se Slováky, ale bez Němců. Československá republika se tvořila v době války, kdy Němci stáli na opačné straně. Za vznikem nového státu se skrývalo úsilí

⁴⁵ Masaryk v poselství Národnímu shromáždění 22. 12. 1918. Masaryk, T. G.: Cesta demokracie I. Praha 2003, s. 30.

⁴⁶ Tamtéž, s. 29.

⁴⁷ Kovtun, J.: Republika v nebezpečném světě. Praha 2005, s. 29.

⁴⁸ Tamtéž, s. 105.

československé politiky během války. To nebyli Němci příliš ochotni akceptovat. Lodgman měl na způsob vzniku československého státu vlastní názor. Říkal: „*Češi sice věří, že stvořili stát, ale není tomu tak*“.⁴⁹ „*Československo vzniklo jako samovolný produkt rozbitého Rakouska*“.⁵⁰ Zlehčoval činnost československé politiky, podceňoval ji a tento postoj už byl jeho trvalým.

Němci v českých zemích se na konci roku 1918 ocitli v nebývalém postavení: viděli Čechy v hlavní roli. Požadavek skromnosti, který na ně československá politika vznášela, se nesrovnával s jejich dosavadní vedoucí rolí v Rakousku. Bylo potřeba začít situaci nějakým způsobem řešit. Vznikla nutnost Čechů nějakým způsobem začít s Němci jednat.

Československá vláda měla zájem na co nejrychlejším řešení situace, dohoda s Němci byla jednou z nejvíce potřebných otázek k vyřešení. Lodgman byl vyzván českou stranou k jednání o nastalé situaci. 30. října se schůzka uskutečnila. Je ale pravděpodobné, že by se na ní Lodgman vůbec nedostavil, kdyby v německém území nehrozilo vypuknutí anarchie z bídy a úplný rozvrat zásobování. Lodgman z toho měl hrůzu. Jel do Prahy proto, aby se s představiteli československé politiky dohodl o výživě, dopravě a jiných nestátoprávních věcech v německé oblasti.⁵¹ Deutschböhmen akutně potřebovala pomoc, zejména hospodářskou.

Lodgman se sešel v Obecním domě se zástupci Národního výboru, se Švehlou, Rašínem, Soukupem a Stříbrným.

⁴⁹ Lodgman von Auen, R.: *Um Recht und Freiheit!* Komotau 1920, s. 14.

⁵⁰ Tamtéž, s. 11.

⁵¹ Lodgman o tomto okamžiku později psal: „... vyjednávání jménem Deutschböhmen jsem považoval za nezbytné již vzhledem na stav zásobování...“, Cajthaml-Liberté, F.: *Sláva a pád provincie Deutschböhmen*. Ústí nad Labem 1924, s. 76.

Tehdy ještě nebyl hejtmanem provincie Deutschböhmen, jednal zde jako její pověřený představitel.

Zástupci Národního výboru nabízeli Němcům, aby se i oni podíleli na práci v Národním výboru a samozřejmě tím pádem také v prozatímním Národním shromáždění. Zvali Němce ke spolupráci. Lodgman to odmítl. Nepřicházelo pro něho v úvahu, že by Němci spolupracovali a vyslali své zástupce do pražského Národního výboru.

Vyjednávalo se tak pouze o naléhavých praktických otázkách, jakými byla železniční doprava mezi pohraničím a vnitrozemím, poštovní a telegrafní styk a zásobování.⁵² Ani v tom se ale českoslovenští představitelé s Lodgmanem nemohli dohodnout.

Lodgman žádal, aby jednání mělo podobu diskuse mezi představiteli dvou různých států, což bylo pro československou stranu nepřípustné. Dle jeho názoru by se tak stali rovnocennými partnery v diskusi, jedině tak by prý mohli jednat jako rovný s rovným. Lodgman se zde řídil usnesením o zřízení samostatné provincie Deutschböhmen. Tvrdil, že „*konečné rozhodnutí padne až na mírové konferenci*“⁵³, do té doby mají Němci nárok na vlastní vládu stejně jako Češi. Českoslovenští představitelé nehodlali jednat podle Lodgmanových požadavků, znamenalo by to prakticky uznat vládu Deutschböhmen. Po několika hodinách jednání ztroskotala.

O pár dní později přijel do Prahy na další podobnou schůzku Josef Seliger. Tentokrát se diskutovalo o zásobovacích

⁵² Kovtun, J.: *Republika v nebezpečném světě*. Praha 2005, s. 27.

⁵³ Cajthaml-Liberté, F.: *Sláva a pád provincie Deutschböhmen*. Ústí nad Labem 1924, s. 73.

potížích. Opět nebylo nalezeno řešení, jednání ztroskotala ze stejného důvodu.

Když Němci nepochodili v Praze, žádali uhlí a obilí z Německa. Avšak i tam byl po válce nedostatek. Hrozící hlad byl jednou z příčin krize separatistického pokusu.

Československá vláda začala také jednat. Když bylo zřejmé, že k dohodě s Němci nemůže dojít, začalo vojenské obsazování německých území. Československo ale v té době nemělo prakticky žádné vojsko. Jeho funkci plnili zčásti italští a francouzští legionáři, kteří se vraceli do vlasti. Obsazování pohraničí probíhalo často za spolupráce místního českého obyvatelstva. V některých městech byly vojenské jednotky s převahou příslušníků české národnosti, kteří poslouchali příkazy z Prahy. V pohraničí se tak našlo dost opěrných bodů, kterých bylo možné využít. Situace Deutschböhmen se stávala obtížnou. Na konci října 1918 Lodgman společně se Seligerem požádali saskou vládu o vojsko, ale marně. V Sasku se setkali jen s nepatrnou teoretickou pozorností, vymohli si uznání, ale vůbec ne pomoc.⁵⁴

Němci se dále pokoušeli prosadit svůj program. Jednání s Čechy jim nepřinesla to, co si představovali, snažili se proto pro své plány získat mezinárodní uznání. 12. listopadu 1918 se vláda Deutschböhmen obrátila na prezidenta Wilsona. Zaslala mu prostřednictvím švédského vyslance ve Washingtonu telegram podepsaný Lodgmanem a Seligerem. Protestovali

⁵⁴ Lodgman na tuto situaci později vzpomínal: „... Seliger a já – a toto jest jediné, co všeobecně není známo – jsme se odhodlali vyžádati si proti pokračujícímu obsazování Deutschböhmen vojenské sbory v sousedním Sasku. Jeli jsme spolu do Drážďan a vyjednávali jsme tam s vládou. Bylo to bezvýsledno, tehdejší saská vláda s komunistou Rühlem v čele nechtěla a nemohla pomoci, také v Německu působilo „vypuknutí“ revoluce protivojensky, nikdo nebyl ochoten chopiti znovu flintu a tak jsme se nazpět vraceli s nevyřízenými věcmi domů...“ Cajthaml-Liberté, F.: Sláva a pád provincie Deutschböhmen. Ústí nad Labem 1924, s. 82.

v něm proti akcím československého vojska v pohraničí a žádali Wilsona o zabezpečení práva na sebeurčení. Chtěli, aby území Deutschböhmen bylo obsazeno spojeneckými jednotkami.⁵⁵

Situaci v pohraničí dokresloval fakt, že k jeho obsazení vystačila československé vládě pouze malá vojenská síla. Jen ojediněle docházelo k menším srážkám mezi Volkswheřem a československými vojenskými jednotkami. Postup vojáků byl rychlý, nesetkali se s rozhodnějším odporem. Vláda Deutschböhmen byla bezmocná a Volkswehr se postupně úplně rozpadl. Do konce roku 1918 bylo pohraničí celé obsazeno.

Vláda Deutschböhmen v plném složení odjela s Lodgmanem v čele z Liberce, když se k městu blížily jednotky československých vojsk. Úvodník v Bohemii kritizoval mnohé z Němců za to, že ve chvíli nebezpečí opustili svůj lid.⁵⁶

Lodgman spolu se svými kolegy zamířil nejprve do nedaleké Žitavy. Nechtěl zde ale zůstat dlouho. Měl zájem o politický azyl v Německu, pokusil se o něj žádat v Drážďanech stejně jako další představitelé Deutschböhmen. Drážďany byly důležitým politickým centrem a hlavně ležely blízko hranic s Československem, což umožňovalo snazší styky s pohraničím. Saská vláda zamítla i přes různé intervence a prosby žádosti o azyl. Lodgman a jeho spolupracovníci tak pokračovali na své cestě, vydali se do Vídně. Ta se stala centrem jejich hnutí proti Československu. V Rakousku se sešli předáci všech německých politických stran. Pořádali zde schůze a porady, na kterých se dohadovali, jak řídit akce v zahraničí.

⁵⁵ SOA Litoměřice, Osobní fond č. 868 Lodgman von Auen Rudolf, Dr., karton č.3, inv. č. 120.

⁵⁶ Bohemia, č. 344, 19. 12. 1918.

Lodgman si v této době našel ve Vídni čas, aby podrobně popsal poměry v Deutschböhmen.⁵⁷

Na konci roku 1918 na zasedání poslanců z provincie Deutschböhmen ve Vídni protestoval Lodgman proti obsazení českých a moravských pohraničních krajů českým vojskem.⁵⁸ Kritizoval Masarykovo prohlášení před Národním shromážděním, že pohraničí je součástí republiky. Československo ve svém projevu nazval „fikcí“⁵⁹, Masaryka a Čechy „imperialisty“.⁶⁰ Masaryk na tento Lodgmanův proslov reagoval ve svém novoročním projevu k předsednictvu parlamentu. Odmítl v něm názor, že se republika dopouští imperialismu, když nechce připustit odtržení pohraničního území. Uznal národnostní princip a právo sebeurčení jako hodnoty, ne však jako hodnoty absolutní, ale takové, které mají „meze dané promíslením národů, jež vylučují přímočaré rozhraničení“.⁶¹

V polovině ledna 1919 uspořádali němečtí představitelé ve Vídni demonstraci. Promluvil na ní Lodgman, ve své řeči apeloval k „lidu celé Evropy“, aby nezapomněli na Němce v Československu.⁶²

Lodgman z Vídně posílal do Čech výzvy, aby Němci v odporu vytrvali, že mírová konference ještě nerozhodla o jejich osudu. On i Seliger vypracovávali různé petice a rezoluce, které zasílali rakouské a německé vládě a později

⁵⁷ SOA Litoměřice, Osobní fond č. 868 Lodgman von Auen Rudolf, Dr., karton č.3, inv. č. 131.

⁵⁸ Lodgman, R.: Řeč zemského hejtmána dra. Rudolfa Lodgmana v prozatímním zemském shromáždění pro Německé Čechy dne 28. 12. 1918. Liberec 1918. s. 4-5.

⁵⁹ Tamtéž, s. 11.

⁶⁰ Tamtéž, s. 9.

⁶¹ Kovtun, J.: c. d., s. 52. Masaryk, T. G., c. d., s. 60.

⁶² Reichenberger Zeitung, č. 18, 20. 1. 1919.

také konferenci v Paříži. Snažili se agitovat všude tam, kde cítili vliv na další osud německé menšiny v Československu.

Neustále udržovali jakousi formu vlády Deutschböhmen. Lodgman ve Vídni úřadoval jako zemský hejtman Němců z Čech. Rakouská vláda je podporovala, rakouské Národní shromáždění protestovalo proti násilnému obsazení německých krajů československým vojskem a prohlásilo tyto kraje součástí rakouské republiky.

V únoru 1919 odjel Lodgman do Bernu, kde byl hostem na sjezdu Socialistické Internacionály. Snažil se zde navázat styky s dohodovými diplomaty. To bylo hlavním důvodem, proč sem dorazil. Doufal, že prostřednictvím socialistů budou Němci moci působit na Dohodu. Sjezd byl zcela pod vedením německých socialistů, což se odrazilo na jednáních. Lodgman prohlásil, že Československo se silnou německou menšinou bude pouze „*opakováním starého Rakouska*“.⁶³

V polovině února 1919 se konaly volby do rakouského Národního shromáždění. Sudetoněmecké strany usilovaly, aby tyto volby mohly proběhnout také v německých jazykových oblastech. Československá vláda to nedovolila.

Rakouská vláda vznesla návrh: aby Němci z českých zemí o své mandáty nepřišli, budou jmenováni bez voleb podle výsledků z roku 1911. Lodgman tak zůstal členem tohoto shromáždění. I když je pravděpodobné, že kdyby Němci v této době měli možnost volit, tak by se opět stal úspěšným kandidátem. Na jednu stranu mu bylo sice vyčítáno, že v době nebezpečí v Deutschböhmen se svou vládou uprchl, na druhou stranu ale Němci v pohraničí vnímali jeho snahu prosazovat

⁶³ Peroutka, F.: Budování státu I. Praha 1991, s. 426.

jejich zájmy i na mezinárodní půdě. Podporoval i je samotné v tom, aby vytrvali a nepoddávali se československé vládě. Měl v Němcích žijících v Československu řadu stoupenců, kteří v něm viděli svého čelního představitele.

Způsob, jakým měli být němečtí poslanci z Čech zastoupeni v rakouském Národním shromáždění, se nelíbil zejména sociálním demokratům. Přišli by tak o další mandáty pro sebe (v této době měli již silnější pozici). Proti byly i další německé strany. Na 4. březen 1919 (den kdy se poprvé scházelo zvolené rakouské Národní shromáždění) vyhlásili němečtí politikové v Čechách a na Moravě generální stávku a svolali protestní veřejná shromáždění. Ke stávce skutečně došlo. Demonstranti provolávali protičeská hesla, strhávali československé vlajky a státní znaky, napadali a uráželi české obyvatelstvo. V některých městech vyvěšovali velkoněmecké vlajky. Ve většině míst měly ale demonstrace nenásilný průběh, jak si přáli jejich organizátoři. Avšak na několika místech došlo ke střetu demonstrantů s vojskem. Bylo přes padesát mrtvých, což byla tragédie, která ještě zhoršila německo-české vztahy. Lodgman ji také trvale politicky využíval.⁶⁴

Československá vláda byla těmito událostmi znepokojena. Masaryk jednal s některými představiteli německých měst. Zastával i nadále názor, že je potřebná spolupráce s Němci. Zopakoval, že je nutné ihned po uzavření mírových podmínek opět vyzvat Němce, aby vstoupili do Národního shromáždění. Pokračoval v úsilí o smír s Němci.⁶⁵

⁶⁴ Na podzim 1919, na svátek Všech svatých, na smuteční tryzně v Kadani za padlé 4. března přednesl Lodgman vlastní modlitbu, v podstatě tak podpořil to, aby se čtvrtý březen považoval za významný den nacionalistů.

⁶⁵ Kovtun, J.: c. d., s. 106.

V té době již zasedala mírová konference v Paříži. Zahájila svou činnost 18. ledna 1919.

Rakouská vláda ještě před zahájením konference vydala nótu, ve které odmítala připojení pohraničního území s německým obyvatelstvem k Československu. Prohlašovala, že nesplnění nacionálních požadavků Němců by trvale ohrožovalo mír v Evropě.⁶⁶ Následovaly i další výzvy, které se vyslovovaly proti akcím československé vlády v pohraničí, na ně odpověděl dohodovým mocnostem ministr Edvard Beneš.⁶⁷ Nakonec celá Dohoda postup Československa uznala za oprávněný a zaslala v tomto duchu rakouské vládě oficiální odpovědi na její protestní nóty.

Rakouská mírová delegace zřídila zvláštní komisi pro otázku sudetských Němců. Mezi jejími členy byl také Lodgman. Vydal se spolu s rakouskou delegací do Ženevy, odkud chtěl působit na delegáty mírové konference v Paříži. Ještě před odjezdem pronesl projev, ve kterém o Čechách mluvil jako o „*šílených tlachalech, zaslepených zuřivých zpátečnících, dobrodružích a lhářích*“.⁶⁸

Delegace českých Němců se snažila nalézt v Paříži podporu pro své představy. Francie byla hlavním protivníkem Německa, obrátili se proto nejprve na Velkou Británii. Pokoušeli se získat náklonnost britských diplomatů působících ve střední Evropě. Ještě ve Vídni Lodgman navázal styk s vedoucím tamní vojenské mise Cuninghame, kterého

⁶⁶ Bohemia, č. 2, 2. 1. 1919.

⁶⁷ Obrátil se na ně s podrobnými informacemi o politickém a ekonomickém vývoji v německých oblastech a žádal je o oprávněnost československého postupu. Některé velmoci souhlasily ihned – např. Francie, která měla zájem na posílení Československa. Se souhlasem váhaly především Spojené státy americké. Nejprve odmítaly potvrdit československý postup.

⁶⁸ Peroutka, F.: c. d., s. 498.

podrobně informoval o svých požadavcích a částečně jej pro ně i získal. Dále se snažil navázat osobní styky s americkými diplomaty. Dokázal proniknout k Wilsonovu poradci Coolidgeovi, kterému přednesl spolu s kolegy své požadavky. Lodgman osobně jej informoval o hospodářských otázkách.⁶⁹ Ovlivnit se snažili ale i francouzskou stranu. Lodgman se sešel s francouzským vyslancem Allizéem, kterému předložil své návrhy. Žádal ho alespoň o to, aby Francouzi napomohli neutralizaci Deutschböhmen a Sudetenlandu. Původně se němečtí zástupci snažili o uznání nároků na odloučení pohraničního území od Československa a jeho připojení k Německu nebo Rakousku. Postupně si ale začali uvědomovat, že mírová konference neměla v úmyslu zvětšovat a posilovat Německo nebo Rakousko jako poražené státy. Začali tak měnit svou taktiku, snažili se o dočasnou neutralizaci pohraničního území obsazením dohodovým vojskem, které mělo převzít ochranu těchto oblastí až do konečného rozhodnutí mírové konference.⁷⁰

Lodgman se snažil agitovat, kde to jen šlo. Kromě Britů, Američanů a Francouzů se pokusil jednat s Italy a Maďary (ty viděl jako dobrého partnera do protičeské koalice, dokud v Maďarsku nevznikla republika rad).

Vyjednávání Lodgmana i ostatních nacionalů ale nepřinášela žádané výsledky. Němci tak opět pozměnili postup, snažili se prosadit názor, že mírová konference musí umožnit provedení plebiscitu v československém pohraničí za mezinárodního dozoru. Za tímto účelem bylo vydáno

⁶⁹ SOA Litoměřice, Osobní fond č. 868 Lodgman von Auen Rudolf, Dr., karton č. 4, inv. č. 152.

⁷⁰ Takovou žádost poslal Lodgmanovi Bund der Deutschen, aby ji předal Wilsonovi. Reichenberger Zeitung, č. 21, 24. 1. 1919.

memorandum, které žádalo zjistit v pohraničních oblastech Československa, „*ke kterému státu si tamější obyvatelstvo přeje přináležet*“⁷¹. Hlavními politickými tvůrci byli Lodgman a Seliger. Vytvářeli i další plány, jak se vymanit z území Československa, nebo jak získat alespoň autonomii v rámci této republiky.

Jednání, která měla vyřešit tyto otázky, začala na počátku února 1919. Československá delegace přednesla své argumenty pro zachování celistvosti československého státu. Patřilo mezi ně jak uplatnění historického práva, tak i důvody ekonomické a vojensko-strategické. Podle československé delegace by odtržení pohraničních oblastí nevyřešilo problém práva národů na sebeurčení. V pohraničí existovala česká menšina, která by se tak dostala do područí jiného státu. V Československu by i tak zůstali příslušníci německého národa.

Usnesení pařížské mírové konference a saint-germainská smlouva s Rakouskem vyhověly československým návrhům. Lodgman i další (zejména Freissler) se těžko smiřovali s konečným výsledkem. Protestovali proti němu, zasílali Dohodě další nóty, ve kterých vystupovali proti sjednaným mírovým podmínkám.⁷² Vše ale marně. Bylo rozhodnuto.

Po uzavření mírové smlouvy museli němečtí nacionální politici opustit rakouské Národní shromáždění. 24. září 1919 bylo uspořádáno jejich slavnostní rozloučení s rakouským parlamentem. V závěru tohoto zasedání vystoupil jménem německých poslanců z Čech Rudolf Lodgman.

⁷¹ Kovtun, J.: c. d., s. 107.

⁷² SOA Litoměřice, Osobní fond č. 868 Lodgman von Auen Rudolf, Dr., karton č.3, inv. č.144.

Ve svém projevu se dovolával „zneuctěného“ práva národů na sebeurčení. Prohlašoval, že Němci neuznávají mírový diktát Dohody. Mimo jiné ve svém projevu uvedl: „Československá republika není pro sudetské Němce zemí jejich volby.“⁷³ „Nikdy se nevzdá náš národ nároků na právo sebeurčení, nikdy neuzná znásilňování za právní stav a nikdy nepřestane všemi vhodnými prostředky vésti boj za svou národní svobodu... Naším nejbližším úkolem je vybojovat německému lidu v rámci státu, do kterého byl imperialismem západních velmocí vnucen, plnou, neomezenou samosprávu jeho národní věci.“⁷⁴ Už z tohoto projevu byl zřetelný jeho postoj, ukázal, jakou cestou se chce vydat dál.

V této chvíli Lodgmanovi nezbylo ale nic jiného než rozpustit vládu Deutschböhmen. Byla zvolena likvidační komise v čele s ním, která celý proces koordinovala.⁷⁵ Celá tato akce probíhala pozvolna. Dlouze se rozhodovalo zejména o rozdělení financí Deutschböhmen.⁷⁶ Velká část z nich byla převedena na různé spolky v zahraničí, podporující československé Němce. Další finance získaly pro svou činnost německé strany v Československu a nezapomnělo se také na členy komise.⁷⁷

Agendu německých nacionalistů převzaly ilegální spolky, zejména Hilfsverein für Deutschböhmen

⁷³ Kovtun, J.: Republika v nebezpečném světě. Praha 2005, s. 117.

⁷⁴ Bohemia, č. 152, 25. 9. 1919.

⁷⁵ SOA Litoměřice, Osobní fond č. 868 Lodgman von Auen Rudolf, Dr., karton č. 4, inv. č. 157.

⁷⁶ SOA Litoměřice, Osobní fond č. 868 Lodgman von Auen Rudolf, Dr., karton č. 4, inv. č. 158.

⁷⁷ Později byl Lodgman nařčen z jejich zpronevření.

und Sudetenland⁷⁸, který se stal centrálou zahraničního hnutí Němců z Československa.

⁷⁸ Na založení tohoto spolku se na jaře 1919 podílel i Rudolf Lodgman. Úkolem spolku bylo koordinovat akce v zahraniční a německou ilegální činnost v Československu. Hlavními prostředky k propagační činnosti bylo pořádání různých schůzí, přednášek, vydávání tiskovin, časopisů a knih. Němečtí politikové, kteří iniciovali jeho založení doufali, že napomůže sjednocení německých nacionálů z Československa, což se ale nestalo. Kromě tohoto spolku vzniklo ještě velké množství dalších organizací, které podporovaly německé hnutí.

III. Lodgman do čela Německé nacionální strany

Ještě před definitivním rozhodnutím mírové konference dostali němečtí poslanci verbální ujištění československé vlády, že se mohou vrátit do Československa, aniž by jim hrozilo soudní stíhání. Odpovídalo to Masarykovým představám o usmíření s Němci. Ve formálním smyslu však amnestie vyhlášena nebyla.⁷⁹ Možnost návratu tak využili zejména ti, kteří se účastnili nacionálních konfliktů. Lodgman tak měl volnou cestu zpět do republiky. Hranice Československa překročil na samém počátku října 1919. Již 4. října dorazil vlakem do města, ze kterého byl kdysi vyslán do říšské politiky, do Ústí nad Labem. Byl zde očekáván velkým množstvím německých občanů, kteří jej vítali jako svého hrdinu. Ještě na nádraží k nim promluvil a ubezpečil je o svém záporném postoji k rozhodnutí mírové konference.⁸⁰

Lodgman se po příjezdu do republiky nesetkával pouze s pozitivními reakcemi ve vztahu ke své osobě a způsobu své politiky. Za neúspěch jeho politiky v období exilu ho část německého tisku v této době dost kritizovala. Lodgman později řekl, že v tomto okamžiku uvažoval o svém odchodu z politického života.⁸¹ Tvrdil to ale až s odstupem let, kdy měl již další zkušenosti. Na podzim roku 1919 se vracel do Československa s plány vytvořit opozici československé

⁷⁹ Kovtun, J.: *Republika v nebezpečném světě*. Praha 2005, s. 117.

⁸⁰ Zpráva zemského vojenského velitelství pro Čechy o příjezdu Dr. Lodgmana do republiky. In: Harna, J.; Šebek, J.: *Státní politika vůči německé menšině v období konsolidace politické moci v Československu v letech 1918-1920*. Praha 2002, s. 170.

⁸¹ *Přítomnost*, r. VIII, 18. 3. 1931.

vládě, pokračovat v nacionálně zaměřené politice. Do republiky se vracel sice poražen, ale odhodlán do další práce.

Po návratu uspořádal turné po pohraničních městech. Všechny jeho projevy se nesly ve stejném duchu : Němci se nikdy nesmí ztotožnit s rolí poražených, nikdy se nesmí smířit se skutečností, že mají být pouhou menšinou v československém státě. Nakonec navštívil i Prahu, kde prohlásil: *„Nikdy se nespokojíme s rolí poražených a s postavením minoritního národa. Kdy a kde jsme byli českým národem poraženi, táži se?“*⁸²

Vládní politika na jeho projevy nijak zvlášť nereagovala, vyhýbala se rozporům. V memorandu pro mírovou konferenci slibovala, že Československo bude i po stránce národnostní zcela demokratickým státem, snažila se vytvářet podmínky k opětovnému zahájení jednání mezi českými a německými politiky.

Na počátku října 1919 se sešly německé politické strany v Ústí nad Labem, aby se domluvily na další taktice ve vztahu k československému státu. Na tomto setkání byl vysloven dík Lodgmanovi za jeho dřívější činnost a bylo mu nabídnuto, aby zůstal i v budoucnu hlavním představitelem německého nacionálního hnutí. Vedoucí němečtí představitelé zde dospěli k názoru, že s existencí československého státu musí počítat a pokusit se nějakým způsobem jednat s jeho představiteli. Rozhodli se ke kontaktu s vládou. Nejprve tak učinili sociální demokraté a nedlouho po nich také delegace představitelů německých občanských stran vedená Rudolfem Lodgmanem. Předložili vládě memorandum, obsahující hospodářské

⁸² Peroutka, F.: Budování státu II. Praha 1991, s. 817.

a politické stížnosti. Mezi nimi uváděli národní nevyrovnanost v zásobování, zaměření proti německému školství, vylučování Němců ze zastoupení v hospodářských institucích a mnoho dalšího. Kromě těchto požadavků ještě oproti sociálním demokratům vyostřili svůj postoj a žádali o urychlené rozpuštění prozatímního Národního shromáždění, o vypsání parlamentních voleb a svolání ústavodárného Národního shromáždění, ve kterém by byly zastoupeny všechny národnosti. Ministerský předseda Tusar jejich požadavky odmítl. I když toto setkání pro německé politiky nepřineslo žádné konkrétní výsledky, pomohlo alespoň navázat kontakt mezi Němci a československou vládou. Češi v této době již tvořili ústavu sami. Němci nechtěli stát opodál politického dění, šlo jim o to, aby je Češi uznali za součást státu a chtěli se podílet na tvorbě jeho ústavy. Tusar německé představitele upozornil, že ještě před několika týdny likvidovali svoji vzdorovládu a teď chtějí být co nejrychleji začleněni do státních institucí.⁸³

Prof. Samuel Saenger (německý diplomatický zmocněnec v Praze) vedl na konci roku 1919 s Lodgmanem několik delších rozhovorů. Zajímal se o jeho postoj vůči Československu i další názory. Německému zahraničnímu výboru později o Lodgmanovi napsal, že je „*ještě poměrně mladý člověk s čestným a mužným temperamentem*“⁸⁴, podívoval se ale „*nepatrné míře jeho vnitřněpolitického a sociálněpolitického vzdělání.*“⁸⁵ Prohlásil, že podle něho se Lodgman cítil velkými sociálními otázkami světa obtěžován,

⁸³ Kovtun, J. : Republika v nebezpečném světě. Éra prezidenta Masaryka 1918-1935. Praha 2005. s. 118.

⁸⁴ Tamtéž, s. 119.

⁸⁵ Tamtéž.

oznámil mu prý, že se soustředí pouze na jedinou úlohu - „v boji s Čechy vybojovat právo národního sebeurčení, ať už jakýmikoliv prostředky“⁸⁶.

V zahraničí se nemělo na sudetské Němce zapomínat. Sloužil k tomu i tisk publikující hlavně články o útisku.⁸⁷

Na podzim 1919 bylo nutné vytvořit samostatné německé strany. Objevila se snaha vytvořit jednotnou německou nacionální stranu v Československu, která se prosadila postupně a omezeně. Existovalo více německých nacionálních stran a sdružení⁸⁸, které uspořádaly své setkání na konci září 1919. Na něm se domluvily na sjednocení a v podstatě na založení jednotné německé nacionální strany Deutsche Nationalpartei (DNP). Ustavující sjezd strany proběhl v prosinci roku 1919 v Liberci, formálně byla založená 9. prosince 1919. Do čela se postavil Rudolf Lodgman von Auen. Vstoupil mezi německé nacionály, jejichž způsoby jednání ještě před lety kritizoval. Vyvinul se v politika vyhraněně nacionálního.

Vedoucí stranická elita se skládala z předválečných aktivistů německých nacionálních spolků nebo stran.

Na prvním sjezdu Německá nacionální strana zešíroka projednala dosavadní činnost nacionálních směrů stran a spolků a vytyčila si svou budoucí činnost. Programové zásady DNP vycházely z velkoněmectví a z nacionálního stanoviska ke vzniku Československé republiky. DNP požadovala národnostní sebeurčení pro Němce žijící v Československu.

⁸⁶ Kovtun, J. : Republika v nebezpečném světě. Praha 2005, s. 119.

⁸⁷ Např. v Bohemii vycházely několikrát týdně anglicky psané články s touto tematikou.

⁸⁸ Např. zemské strany Deutschnationale Partei in Böhmen, Deutschsoziale Volkspartei für Nordmähren und Schlesien, Deutschnationale Partei aus Mittel- und Südmähren a další.

Na ustavujícím sjezdu Lodgman mluvil způsobem, který byl už u něho znám. Znovu opakoval, že Němci jsou občany Československa jen z donucení, že nelze hovořit o demokracii, byli „*mocnostmi Čechům vydáni napospas*“.⁸⁹ Opakoval nutnost okamžitého rozpuštění Národního shromáždění a vypsání nových parlamentních voleb, aby i Němci měli možnost prosazovat své požadavky v parlamentu. V současné chvíli dle Lodgmana nezbývalo Němcům nic jiného než „*vést proti československé vládě boj*“.⁹⁰ Poukázal na to, že tak nečiní dobrovolně, ale že do této situace byli „*dotlačeni mírovou smlouvou*“.⁹¹ Československo Lodgman označoval nikoliv jako národní stát, ale jako stát národů. Požadavkem DNP bylo, aby se tato republika stala spolkovým státem. Každý jednotlivý stát (oblast) by si volil vlastní zástupce, kteří by danou oblast zastupoval ve spolkovém shromáždění.⁹² Řadu oborů by si jednotlivé země mohly v rámci svého území řídit samy, např. školství, hospodářství, kulturu, dopravu. Představou DNP tak vlastně bylo zřízení autonomie. Lodgman se ve svém projevu opět vrátil k obecnému vzoru Švýcarska, který byl ovšem jen politickým heslem.⁹³

Programem strany se jako červená nit táhl problém národnostní. DNP psala o rovnosti ve školství, o rovnoprávnosti ve způsobu vyjadřování, o možnosti používat svého jazyka jak na úřadech, tak ve školách. Národnost měla platit při vybírání

⁸⁹ Lodgman, R.: Die nationalpolitischen und staatsrechtlichen Forderungen des Deutschen Nationalpartei : Rede und Entschliessung am 1. Reichsparteitage in Reichenberg. Reichenberg 1920, s. 4.

⁹⁰ Tamtéž, s. 5.

⁹¹ Tamtéž, s. 5.

⁹² Tamtéž, s. 7.

⁹³ Tamtéž, s. 7.

lidí na místa úředníků, samozřejmě profesionálně schopných.⁹⁴
V programu DNP najdeme také dobový požadavek odstranění
*„soukromokapitalistických monopolů, dohled státu
nad hospodářstvím“*.⁹⁵

Členové DNP se usnesli na tom, že ve straně mohou být
členy pouze osoby *„německé krve“*.⁹⁶ Dokonce byl vytvořen
výbor, který měl přezkoumat krevní příslušnost všech,
kteří se hlásili do strany. Každý člen strany musel prokázat
původ svých předků nejméně do 18. století, aby prokázal svou
germánskou čistotu.⁹⁷

Již na samém počátku ledna 1920 proběhlo za Lodgmanova
předsednictví zasedání zástupců německých stran v Teplicích.⁹⁸
Na něm bylo přijato rozhodnutí, že Němci nepřijmou ústavu,
která by byla schválena bez jejich souhlasu. Reagovali tak na to,
že prozatímní Národní shromáždění schválilo několik zákonů,
které podle nich poškozovaly zájmy Němců. Vadilo jim,
že se nemůžou účastnit na tvorbě ústavy a zákonů,
které s ní souvisely.

V únoru 1920 byla po dlouhém jednání revolučním
Národním shromážděním přijata definitivní československá
ústava a také zákony týkající se národnostní problematiky,
zejména zákon na ochranu národnostních menšin a jazykový
zákon. V platnost vstoupily na počátku března téhož roku.

⁹⁴ Drabke, E. K.: Die Programme der deutschen politischen Parteien in Deutschösterreich und dem Tschechoslowakischen Staate. Tschechische Leipa 1919, s.30-31.

⁹⁵ Tamtéž, s. 31.

⁹⁶ deutschblutige

⁹⁷ Sám Rudolf Lodgman měl při prověřování svého původu problémy. Padlo prý dokonce rozhodnutí vyloučit jej z DNP, jelikož jeho rodina byla z otcovy strany keltsko-skotského původu.

V Lodgmanův neprospěch hovořilo i to, že jeho otec byl advokátem v českém městě a přítelem Čechů. Gajan, K.: Německý imperialismus a československo-německé vztahy v letech 1918-1921. Praha 1962, s. 187.

⁹⁸ Bohemia, č. 5, 6. 1. 1920

Podle jazykového zákona se oficiální řečí v Československu stal jazyk československý. V okresech, kde žila nejméně dvacetiprocentní menšina jiné národnosti, než byla národnost jazyka státního, přikazoval zákon úřadům přijímat podání také v jazyce této menšiny a stejně tak i vydávat vyřízení v této řeči. Tímto v podstatě došlo v soudních okresech se silnou německou menšinou ke zrovnoprávnění češtiny a němčiny v tzv. vnějším úředním jazyku.⁹⁹ Následné snahy o zrovnoprávnění obou těchto jazyků také ve vnitřním úředním jazyku neuspěly. Němečtí nacionálové proti těmto opatřením protestovali. Začali domlouvat různé akce proti novým zákonům a snažili se dávat najevo svou nespokojenost.

Spolu s přijetím nové ústavy došlo k rozpuštění dosavadního prozatímního Národního shromáždění a vypsání voleb, do poslanecké sněmovny na 18., do senátu pak na 25. dubna 1920. Němci tím získali možnost dosáhnout svého zastoupení v nejvyšším zákonodárném orgánu státu. Projevila se snaha o vytvoření jednotného volebního bloku. Pro jednotnou kandidátku ve volbách se vyslovili především představitelé Německé nacionální strany.

Lodgman se chopil příležitosti a už během ledna a února 1920, kdy věděl, že vyhlášení voleb do parlamentu na sebe nenechá dlouho čekat, uspořádal přednáškové turné po pohraničních oblastech českých zemí. Plně si uvědomoval, že volby mohou vést k prohloubení rozporů mezi jednotlivými německými stranami. Spolu s dalšími představiteli německých politických stran se tomu snažili zabránit. Dohodli se,

⁹⁹ Kárník, Z. : České země v éře první republiky (1918-1938). Díl I.: Vznik, budování a zlatá léta republiky (1918-1929). Praha 2000, s. 110.

že předvolební kampaň povedou slušnou formou, nebudou se navzájem špinit. Lodgman vystoupil s projevem, v němž přiblížil způsob společné strategie v předvolebním boji.¹⁰⁰ Mluvil o změně postupu Němců, která vyplývala z toho, že nedošlo k odtržení pohraničí. Němci si v tuto chvíli uvědomovali, že pokud chtějí prosadit některé své požadavky, mohou toho dosáhnout tím, že budou pracovat v Národním shromáždění. Potřebovali získat co největší zastoupení v zákonodárných orgánech, aby měli větší šance na uskutečňování svých představ. Lodgman vyslovil myšlenku, že sjednocení co největšího počtu německých stran by jim mohlo ve volbách hodně prospět. Poukazoval na ni ve všech projevech. Jeho představa se ale příliš nevyplnila. Proti společné kandidatuře německých stran vyslovili odpor nejprve sociální demokraté, kteří se rozhodli jít do voleb samostatně.

Postupně tak snahy o jednotnou kandidátku začaly slábnout. V pohraničí německé strany kandidovaly většinou samostatně, nacionálové a hakenkreuzleři vytvořili Volební pospolitost.¹⁰¹ V předvolebním boji postupovali společně, ve vnitrozemí utvořily i jednotné kandidátky.

I přes to, že se představitelé stran dohodli, že kampaň povedou slušnou formou, nestalo se tak. Zástupci stran vystupovali nejen proti vládní politice, ale i proti sobě navzájem.

Lodgman ve svých předvolebních projevech opakoval to, co říkával dříve. Kritizoval mírové smlouvy, protestoval proti ponechání pohraničních oblastí Československu. Požadoval

¹⁰⁰ Reichenberger Zeitung. č. 15, 18. 1. 1920.

¹⁰¹ Deutsche Wahlgemeinschaft

změnu ústavy nebo novelizaci zákonů, které byly v rozporu s požadavky německých nacionalistů a vymáhal uznání válečných půjček v plném rozsahu.¹⁰² Stejně požadavky lze nalézt i v předvolebních projevech dalších německých stran.

Němci mimo jiné kritizovali zahraniční politiku republiky. Vytýkali vládním představitelům přílišnou závislost na Francii. Podle nich mělo Československo udržovat přátelštější vztahy především s Německem a Rakouskem.

Společný postup DNP a DNSAP vynesl těmto stranám ve volbách 20,7% hlasů mezi německými voliči a 5,3% všech hlasů. V rámci poslanecké sněmovny tak němečtí nacionalové získali 12 mandátů, hakenkreuzleři 5.¹⁰⁴ Jeden z nich patřil Rudolfu Lodgmanovi.¹⁰⁵

Hlasy německých voličů v parlamentních volbách v roce 1920¹⁰³

strana	počet voličů	%
Německá sociálně demokratická	689.589	43,5
Volební společenství (DNP+DNSAP)	328.735	20,7
Svaz zemědělců	241.747	15,2
Německá křesťansko sociální	156.751	9,9
Německá demokratická svobodomyšlná	32.595	2,1
Německá svobod. sociální	7.630	0,5
Spojené strany	129.013	8,1

¹⁰² Na počátku ledna německé občanské strany vydaly společné prohlášení, že na půdě Národního shromáždění budou bojovat za to, aby Československo jako nástupnický stát rakousko-uherské monarchie převzalo tento závazek na sebe. *Abendblatt*, č. 11, 13.1.1920.

¹⁰³ *Statistická příručka ČSR II*, Praha 1925, s. 344.

¹⁰⁴ Klepetař, H.: *Seit 1918: Eine Geschichte der Tschechoslowakischen Republik*. M. Ostrau 1937, s. 215.

¹⁰⁵ Jeho volba byla verifikována 26.5.1920, kdy také vykonal poslanecký slib.

Volby do poslanecké sněmovny 1920¹⁰⁶

Název politické strany-bloku	procento odevzdaných hlasů
Republikánská strana zemědělského a malorolnického lidu	13,6 ¹⁰⁷
Čs. sociálně demokr. strana dělnická	25,7
Čs. strana národně socialistická	8,1
Čs. strana lidová	7,5
Čs. národní demokracie	6,3
Hlinkova slovenská lidová strana	3,8
Něm. sociálně demokr. dělnická strana	11,1
Něm. křesťanskosociální lidová strana	2,5
Německý svaz zemědělců	3,9
Německé volební společenství	5,3
Spojené německé strany ¹⁰⁸	2,1
Maďarská a něm. sociálně demokr. strana	1,8
Maďarská křesťanskosociální strana	2,2
Čs. živnostensko-obchodnická strana	2,0

V novém Národním shromáždění tvořili němečtí zástupci čtvrtina celkového počtu. Zrodila se myšlenka, aby se poslanci a senátoři na důkaz protestu proti Československu nezúčastnili práce v zákonodárných orgánech. Byla ale rychle zavrhnuta.

¹⁰⁶ Bartoš, J. ; Trapl, M. : Československo 1918-1938. Fakta, materiály, realie. Olomouc 1991, s. 27.

¹⁰⁷ Společně s hlasy slov. nár. strany (3,9%)

¹⁰⁸ Blok německých stran v některých krajích (bez soc. demokracie)

IV. Ustavení Německého parlamentního svazu a Lodgmanova úloha v něm

Vstup do Národního shromáždění vyvolával otázky, jak postupovat, jak se chovat, co a jak požadovat a prosazovat. Nálada se zdála příznivou pro společný postup většiny stran.

Krátce po volbách se chopil iniciativy Rudolf Lodgman. Přimlouval se za vytvoření jednotného německého bloku. Před volbami se mu německé strany spojit pro společný postup nepodařilo.

Jeho návrh na úzkou spolupráci německých stran se setkal s celkem kladnou reakcí už na počátku května 1920. V tuto dobu došlo k prvnímu jednání německých politických předáků v Praze. Hlavní slovo měl Lodgman. Přednesl cíle připravovaného sdružení parlamentních stran, měl vše promyšlené. Naznačil, že německým stranám se jedná zejména o *„obnovení pokálené cti německého národa a jeho pošlapaného práva“*, prvním úkolem podle něho bylo *„dosíci národní svobody, politické rovnoprávnosti na vlastní hroudě“*¹⁰⁹. Už na tomto jednání se ale objevily první rozpory mezi jednotlivými politickými směry. Nejsilnější německá strana, sociální demokracie, sice vyslovila sympatie k národnostním požadavkům, ale důležitější pro ni v tuto chvíli bylo prosazování požadavků sociálních. Sociální demokraté prohlásili, že nehodlají vstoupit do společného bloku s ostatními

¹⁰⁹ Přítomnost, r. VIII, č. 11, 18.3.1931.

německými stranami. Jednotnost postupu tak dostávala první trhliny.

Národnostní zájmy mohly být pojítkem, výhrady byly proti společnému postupu u jiných témat. Lodgman zdůraznil, že DNP hodlá ve všech otázkách zachovávat naprostou disciplínu a bude se vždy podřizovat usnesením vedení navrhovaného parlamentního svazu.¹¹⁰ Záleželo mu na tom, aby se německé strany byly ochotny domluvit na společném postupu.

Většina zúčastněných chtěla ale naprostou volnost v určitých konkrétních zájmových otázkách. Agráři by byli rádi podle svého jednali o hospodářských otázkách, křesťanští sociálové zase v oblasti náboženské. Nacionální socialisté prohlásili, že do společného bloku stran vstoupí, jen pokud tam budou i sociální demokraté, ale i potom hodlají společně postupovat pouze v otázkách národnostních. Už tady je možné sledovat náznaky příštích rozporů mezi německými stranami. Bylo těžké pokusit se udržet jednotu různých politických názorů.

Jediným zastáncem organizačně i ideově jednotného německého bloku tak nakonec zůstala nacionální strana. Lodgmanova představa se zdála být velmi vratkou. Bylo zapotřebí ústupků. Musela se hledat taková forma spolupráce, ke které by byly ochotny přistoupit všechny německé občanské strany. Nakonec přece jen došlo k založení společného bloku: ve dnech 13. - 14. května 1920 vznikl Německý parlamentní svaz (NPS). Stalo se tak v podstatě pod silným tlakem Lodgmana. Nebyl to sice původně

¹¹⁰ Reichenberger Zeitung, č. 107, 8. 5. 1920.

zamýšlený jednolité blok stran, ale parlamentní sdružení poslanců několika stran, které mělo zabezpečit společný taktický postup v poslanecké sněmovně a senátu. Byl vytvořen vedoucí orgán Německého parlamentního svazu, jeho předsednictvo bylo složeno z předních činitelů stran sdružených ve svazu. V prvním vedení NPS zasedali: za agrárníky Křepek a Hanreich, za nacionální stranu Lodgman a Baeran, za křesťanské sociály Vetter a Böhr a za demokratickou svobodomyšlnou stranu prof. Kafka. Předsedou se stal pro první období Rudolf Lodgman.

Na ustavujícím zasedání NPS referoval Lodgman dlouze o příštích úkolech této organizace. Hovořil také o výsledcích jednání s německou sociální demokracií, která se rozhodla své konečné stanovisko k jednotnému postupu všech stran ohlásit až v příštích dnech.¹¹¹ Se vstupem do NPS otálela i DNSAP, připojila se až po nějaké době.¹¹² Mimo svaz tak nakonec zůstala pouze sociální demokracie, která toto své rozhodnutí oznámila 21. května 1920 dopisem Lodgmanovi.¹¹³ Bylo rozhodnuto, že předsedy budou postupně vrcholní představitelé všech zúčastněných stran, a to vždy na dobu tří měsíců.

Na první zasedání parlamentu se Lodgman důkladně připravoval. Ovlivnil i chování ostatních členů parlamentního svazu. Před zahájením zasedání poslanecké sněmovny a senátu strany sdružené v NPS vydaly zvláštní provolání

¹¹¹ Bohemia. č. 113, 14. 5. 1920.

¹¹² Stalo se tak až na konci října 1920.

¹¹³ Bohemia. č. 119, 21. 5. 1920.

„K německému lidu“¹¹⁴, ve kterém zdůvodňovaly společný postup kvůli nutné obraně národních zájmů. Shruly v něm svůj program, se kterým přicházely do parlamentu. Zdůrazňovaly hlavně to, že *„ani na okamžik nezapomenou na národní zájmy německého lidu...budou bojovat proti zhoubným důsledkům mírových smluv...budou bojovat stejnými prostředky jako kdysi čeští zástupci na vídeňské radě bojovali za své pošlapané národní zájmy“*.¹¹⁵

První příležitostí k vyjádření svého postoje se pro německé poslance stala volba prezidenta republiky, která se uskutečnila 27. května 1920 na společné schůzi poslanecké sněmovny a senátu. Kandidátem na prezidenta byl T. G. Masaryk. Němci mu postavili protikandidáta, katolického kněze, profesora pražské německé univerzity a senátora Dr. A. Naegla. Pro část Němců byl sice Masaryk celkem přijatelným kandidátem, jelikož několikrát od vzniku Československa dal najevo snahu domluvit se s Němci, nakonec ale převážil názor Lodgmana a stejně smýšlejících využít prezidentské volby k politické demonstraci. Už první volbu Masaryka prezidentem němečtí nacionálové odmítali a poukazovali na to, že byl zvolen prozatímním Národním shromážděním, které také neuznávali.

Dalo se očekávat, že se volba pravděpodobně dočká nějakého incidentu. Hned po úvodních slovech předsedy sněmovny začali němečtí nacionálové hlasitě pokřikovat: *„Deutsch! Wir verstehen das nicht!“*¹¹⁶ Při předčítání jejich

¹¹⁴ Bohemia, č. 123, 27. 5. 1920.

¹¹⁵ V doslovném znění toto provolání přinesly všechny významnější německé listy.

¹¹⁶ 1. společná schůze poslanecké sněmovny a senátu, 27. 5. 1920,
<http://www.psp.cz/eknih/1920ns/psse/stenprot/001schuz/s001001.htm>

jmen protestovali proti tomu, aby byla křestní jména překládána do češtiny, což byl protest ještě oprávněný.

Po uskutečněné volbě prezidenta, když se Masaryk dostavil do sněmovny, aby složil svůj slib, použili němečtí nacionálové jeho výroku, který zazněl při prvním Masarykově poselství k Národnímu shromáždění po jeho příjezdu do Prahy, kdy řekl, že Němci „*do země přišli jako emigranti a kolonisté*“.¹¹⁷ Němci mu tento jeho výrok nemohli zapomenout, vnímali ho jako urážku. Když Masaryk vstupoval do sněmovny, vykřikl Lodgman: „*Němečtí kolonisté a přistěhovalci opouštějí sál.*“¹¹⁸ Nato opustil v čele německých poslanců (kromě poslanců sociální demokracie) zasedací síň.

Dalším činem Německého parlamentního svazu ve sněmovně bylo vystoupení jeho poslanců proti vládnímu prohlášení, které 1. června přednesl v poslanecké sněmovně ministerský předseda Tusar. Lodgman proti němu za hlasité podpory dalších německých poslanců zaútočil. Konstatoval, že německému národu v Československu bylo upřeno sebeurčení. Mírová smlouva byla přijata na základě chybných podmínek a zásad, československý stát „*vznikl na úkor historické pravdy*“ a velmoci „*byly klamány o pravém stavu věci*“.¹¹⁹ Němci z českých zemí podle něho projevíli jednoznačnou vůli být součástí Rakouské republiky. Mírová smlouva vychází proti tomu z klamného prohlášení, že Československá republika vznikla z vůle národů v Čechách, na Moravě, ve Slezsku a na Slovensku. Prohlásil za německou

¹¹⁷ Viz pozn. č. 45.

¹¹⁸ 1. společná schůze poslanecké sněmovny a senátu, 27. 5. 1920, <http://www.psp.cz/eknih/1920ns/psse/stenprot/001schuz/s001001.htm>

¹¹⁹ Peroutka, F.: Budování státu III. Praha 1991, s. 1140.

národní skupinu: „*Nikdy neustaneme domáhat se sebeurčení našeho národa a pokládat je budeme za nejvyšší zásadu všech našich akcí*“¹²⁰. Také prohlásil, že Němci neuznávají za závazný žádný z československých zákonů, které byly již přijaty. Žádal, aby byly nově vypracovány za účasti všech národů republiky.¹²¹ Lodgmanovo prohlášení mělo budit dojem nekompromisní německé politiky. Předseda sněmovny upozornil Lodgmana i jeho kolegy na to, že složením poslaneckého slibu zákony státu již uznali. I tak se Lodgman spolu se svými německými partnery ještě pokusili o revizi zákonů vydaných po 28. říjnu 1918. Podali ve sněmovně návrh k projednání tohoto požadavku.¹²² Ten byl však poslaneckou sněmovnou zamítnut.

Lodgman se snažil v parlamentu útočně působit již od samého počátku. Naznačil, že jednání s Němci jeho názorů a postojů nebudou snadná.

Na počátku léta 1920 se začínaly zřetelněji projevovat rozdíly politického smýšlení mezi německými politiky. Někteří byli ochotni spolupracovat s československými poslanci za předpokladu, že budou plněny jejich určité politické a hospodářské požadavky. Zakládali na budoucí „aktivismus“. Negativisté dále odmítali spolupráci mezi Němci a Čechy. V jejich čele zůstával a působil obratný řečník s vůdcovskými sklony Lodgman. V parlamentu byl hodně slyšet, byl ostrý, kritický, útočný, nesmlouvavý. Tak se choval i na stranických schůzích a shromážděních.

¹²⁰ Peroutka, F.: Budování státu III. Praha 1991, s. 1140.

¹²¹ Harna, J. ; Šebek, J. : Státní politika vůči německé menšině v období konsolidace politické moci v Československu v letech 1918-1920. Edice pramenů. Historický ústav, Praha 2002, s. 220.

¹²² http://www.psp.cz/eknih/1920ns/ps/tisky/t0063_00.htm

Prohlašoval, že nepřestává doufat, že přijde jakási světová událost, která úplně zvrátí současnou situaci: „*Pouze události světové mohou rozhodnout o našem osudu.*“¹²³

Německý parlamentní svaz udržoval národnostní napětí. Usiloval o ožívání problémů německé menšiny v Československu. Obrátil na Společnost národů se žádostí, aby bylo na mezinárodní půdě jednáno o útisku Němců v Československu.¹²⁴

Německé strany sdružené v NPS v polovině července 1920 schválily na svém zasedání program činnosti svazu. Jako jeden z prvních úkolů vytyčily řešení problému uznání válečných půjček. Ty v Čechách a na Moravě upisovali z největší části němečtí občané. Nabídku částečné náhrady podle zákona z června 1920 němečtí poslanci odmítli jako naprosto nedostačující. Projednávala se tak další vládní předloha. Podle ní mělo být věřitelům navraceno 15 až 75 procent z původního úpisu ve formě tříprocentně zúročené státní půjčky. Němečtí poslanci proti tomu protestovali, žádali odškodnění v hotovosti.¹²⁵ V této problematice se při parlamentních jednáních angažoval za NPS hodně také Lodgman.¹²⁶

Němečtí poslanci také začali s politikou obstrukcí v parlamentu. Vedli ofenzivu proti tomu, co bylo usneseno za jejich nepřítomnosti, a nechtěli se spokojit s ničím, jedině s novým jednáním. Lodgman si stěžoval, že „*Němci jsou oloupeni o každou činnost na parlamentních pracích*“¹²⁷, že jejich samostatné návrhy neprojdou přes iniciativní výbor.

¹²³ Peroutka, F.: Budování státu III. Praha 1991, s. 1142.

¹²⁴ Bohemia, č. 295, 20. 11. 1920.

¹²⁵ Kovtun, J.: Republika v nebezpečném světě. Praha 2005, s. 189.

¹²⁶ <http://www.psp.cz/eknih/1920ns/ps/stenprot/010schuz/s010010.htm>

¹²⁷ Peroutka, F.: Budování státu III. Praha 1991, s. 1282.

Jsou bezohledně zamítány většinou, i když prý se jedná o závažný návrh.¹²⁸

V polovině září 1920 se NPS začal zabývat vnitropolitickou krizí v Československu. Došlo ke změně vlády, po Tusarově byla sestavena Černého úřednická. Stanovisko Němců k vládě se tím ale nezměnilo. Jiné bylo ale jejich chování. Z podnětu Lodgmana byl ještě zostřen politický kurz NPS. Chystal akce proti vysokým cenám potravin, agitoval za odstranění vázaného hospodářství. Lodgman vybízel k organizaci schůzí a demonstrací na protest proti útlaku německého školství. Spolu s dalšími představiteli NPS (Křepkem, Weberem a Kafkou) předložili výše jmenované hospodářské a školské požadavky předsedovi vlády. Opozice Němců sílila. NPS dosáhl největšího rozvinutí svých sil a možností. I Lodgman tehdy zažíval jedno z nejintenzivnějších období své agitace. Zesilovaly tiskové kampaně.

Koncem září 1920 vznesl NPS další požadavky. Tentokrát usiloval o vytvoření zvláštních německých jednotek s vlastním vedením v pohraničí.¹²⁹ Vláda odmítla o jejich požadavku jednat.¹³⁰

Na počátku října se při odvodech do československé armády mnozí němečtí branci chovali provokativně. Do kasáren přicházeli s černo-červeno-zlatými německými prapory

¹²⁸ Tamtéž.

¹²⁹ Bohemia, č. 227, 26. 9. 1920.

¹³⁰ Klepetař, H.: Seit 1918: Eine Geschichte der Tschechoslowakischen Republik. M. Ostrau 1937. s. 149.

ověšenými černými stuhami a zpívali nacionalistickou píseň Wacht am Rhein.¹³¹

Národnostní útoky ale probíhaly i na české straně. V Teplicích se Češi dožadovali odstranění pomníku císaře Josefa II. s odůvodněním, že jde o monument germanizátora země. Okresní úřad dal pomník zabeďnit.¹³² Při příležitosti druhého výročí vzniku samostatného státu za pomoci československých legionářů čeští demonstranti odstranili bedně a pomník demolovali. Žádali odstranění všech dalších pomníků, které připomínaly dobu Rakouska-Uherska. Dále chtěli změnu v dosavadním označení ulic v německých městech na dvojjazyčné.

Němečtí poslanci na to v parlamentu odpověděli hlučnou obstrukcí. Pokoušeli se české řečníky ukřičet a prakticky znemožňovali činnost parlamentu. Na počátku listopadu poprvé v československém Národním shromáždění zpívali Wacht am Rhein. Od té doby tuto píseň zpívali téměř při všech větších konfliktech s českými a slovenskými poslanci.

Napětí mezi oběma národnostmi vedlo ke srážkám, při kterých docházelo jak ke zraněním, tak i k úmrtím. Z pohraničí se přenesly i do Prahy. Propukly zde pouliční boje. V polovině listopadu 1920 zabral výbor českých herců německé Stavovské divadlo. Češi obsadili také německé kasino a redakce pražských německých listů Prager Tagblatt a Bohemia. Před budovou parlamentu proběhly demonstrace proti představitelům DNP Lodgmanovi a Baeranovi.

¹³¹ Kovtun, J.: *Republika v nebezpečném světě*. Praha 2005, s. 167.

¹³² Kovtun, J.: *Republika v nebezpečném světě*. Praha 2005, s. 168.

V parlamentu Lodgman vystupoval s jedním německým požadavkem za druhým. Neustále se obracel ke smlouvě o ochraně menšin z 10. září 1919. Poukazoval na její údajné nedodržování. Prohlašoval, že Němci „*mají právo každý čin československého státu označit za násilí, opírající se toliko o právo silnějšího.*“¹³³ Věděl, že s návrhy neuspěje, smysl byl v agitaci a propagandě.

Situace v parlamentu se stávala stále složitější. Při zasedáních docházelo ze strany Němců k technickým obstrukcím. Rozbíjeli parlamentní zařízení, rušili zasedání křikem, pískáním a nadávkami. Jedním z velice aktivních poslanců v tomto směru byl právě Lodgman.

Na počátku roku 1921 se Lodgman ozval znovu na mezinárodním poli. Zaslal nově zvolenému prezidentovi Spojených států Hardingovi blahopřání ke zvolení a při té příležitosti jej požádal o podporu sudetských Němců.¹³⁴ Zase šlo jen o politické gesto, ale politika je také o gestech.

Od svého návratu do republiky v roce 1919 Lodgman udržoval kontakt se spolky podporující Němce v Čechách, které působily v Německu a Rakousku – Hilfsverein für Deutschböhmen und Sudetenland a Sudetendeutsche Hilfsverein. Prvně jmenovaný měl své pobočky i na území Československa, nebyly ale úředně povoleny. Působily v každém větším městě v pohraničí, financovány byly ze zahraničí. Lodgman čas od času vystupoval

¹³³ Peroutka, F.: Budování státu III. Praha 1991, s. 1142.

¹³⁴ Bohemia, č. 54, 5. 3. 1921.

na sjezdech těchto spolků.¹³⁵ Propagoval své myšlenky, agitoval pro národnostní odpor proti Československu.

Na začátku března 1921 připomněl ve Vídni německé oběti střetů v pohraničí, ke kterým došlo 4. března 1919. Prohlásil, že „*střílení je vůbec již čímsi obvyklým v českém státě*“¹³⁶, Československo ve svém projevu označil za „*překážku ve vývoji lidstva*“¹³⁷, bylo pro něho státem, který „*byl založen falšováním dějin a překrucováním pravdy*“¹³⁸. Šlo o teze vícekrát už vyslovené a znovu opakované. Pro reálnou politiku určeny nebyly. Lodgman jako by pro ni neměl smysl. Čekal jakoby na velkou mezinárodní krizi, která by ohrozila existenci Československa.

Hlavním místem Lodgmanových vystoupení zůstával parlament. Poukazoval na to, že svým chováním se představitelé Československa odklánějí od demokratických zásad a idejí. Kritizoval trvale Černého vládu a také předchozí Tusarovu. Nelíbila se mu výše státního rozpočtu, výdaje na armádu i zahraniční politiku. Hodně se zabýval problematikou německého školství, poukazoval na jeho poškozování.¹³⁹ V poslanecké sněmovně předkládal spolu s dalšími obdobně smýšlejícími poslanci řadu návrhů ve výše jmenovaných tématech. Některé kritické výhrady měly opodstatnění. Nešlo jim však o dílčí nápravy. Mířily proti základům Československa. Konstruktivní opozicí, která

¹³⁵ Např. v listopadu 1921 v Linci.

¹³⁶ Kovtun, J. : *Republika v nebezpečném světě*. Praha 2005, s. 175.

¹³⁷ Tamtéž.

¹³⁸ Tamtéž.

¹³⁹ <http://www.psp.cz/eknih/1920ns/ps/stenprot/028schuz/s028016.htm>,
<http://www.psp.cz/eknih/1920ns/ps/stenprot/028schuz/s028015.htm>.

by parlamentnímu systému prospěla, Lodgmanovo vystupování nebylo.

Negativní politická linie NPS se stále více nehodila agrárníkům. Na počátku roku 1921 zintenzívnili jednání se svými českými kolegy. Lodgman tím byl znepokojen. Snažil se ukázat, že také DNP spolu s DNSAP obhajují zájmy venkova. Psal o tom články do novin, organizoval politická shromáždění. Agráři však už mysleli na změnu politické linie.

Další příležitostí k nacionálním projevům bylo sčítání lidu v roce 1921. Německý parlamentní svaz dostal při této příležitosti mnohé pozdravy a vyjádření sympatií ze zahraničí. Němci v Čechách v nich byli vyzýváni, aby se při sčítání hrdě hlásili k německé národnosti.¹⁴⁰

Pro účely agitace v zahraničí bylo v Praze zřízeno na popud Lodgmana zvláštní středisko Deutscher Nachrichtendienst,¹⁴¹ Lodgman stanul v čele jeho výboru. Služba vydávala různé tiskoviny agitující v duchu Parlamentního svazu. V září 1921 Lodgman sepsal Poselství sudetských Němců, které adresoval kongresu potlačovaných národů v Ženevě. Opakoval v něm argumenty známé z jeho dřívějších projevů a stížností.

Na počátku dubna 1921 se v Litoměřicích sešlo vedení Německé nacionální strany. Lodgman cítil, že rozpory mezi v Parlamentním svazu sílily. Směry německých politických stran se stále více rozcházely. Na schůzce proběhla živá diskuse především o jednání německých

¹⁴⁰ Bohemia, č. 36, 12.2. 1921.

¹⁴¹ Např. u příležitosti sokolského sletu vydalo středisko pro anglické a americké novináře leták a brožuru o národnostních otázkách.

agrárníků s československými. Nacionálům se aktivity agrárníků vůbec nezamlouvaly. Probírali problémy další taktiky negativistického směru. Lodgman vystoupil s kritickým projevem, ve kterém znovu zmiňoval mírové smlouvy. Prohlásil, že pro DNP jsou pouze „*provizoriem*“. Nadále věřil a přesvědčoval, že dojde k výrazné mezinárodní změně.¹⁴²

V květnu 1921 proběhl sjezd DNP v Karlových Varech. Hledal další taktiku. Lodgman agitoval zejména za udržení Německého parlamentního svazu. Tvrdě odsoudil sociální demokraty, kteří prý zrazují národní zájmy.¹⁴³ Dlouze hájil parlamentní taktiku poslanců Svazu.

Nicméně se v tisku začalo spekulovat o vážném rozkolu v NPS. Objevila se i zpráva, že Lodgman chce složit funkci předsedy svazu. Německý parlamentní svaz ještě tvrdil, že jeho jednota zůstala neporušená, Lodgman vydal prohlášení, že je nadále právoplatným předsedou.¹⁴⁴

Nicméně názory na vnitropolitickou situaci mezi jednotlivými německými stranami se lišily. Značná část německých poslanců se zajímala zejména o řešení hospodářských otázek. Předmětem zájmu byly také stále ještě válečné půjčky. Agrárníci intervenovali v této otázce přímo u Masaryka. To bylo Lodgmanem ostře kritizováno a označeno za nedůstojný ústupek.

Prezident nabízel možnost sestavit parlamentní vládu se zastoupením Němců. Tato nabídka se stala předmětem jednání NPS. Agrárník Křepek doporučoval, aby se v jednáních s prezidentem pokračovalo. Proti tomu se postavili zástupci

¹⁴² Bohemia, č. 85, 14. 4. 1921.

¹⁴³ Bohemia, č. 119, 24. 5. 1921.

¹⁴⁴ Bohemia, č. 85, 14. 4. 1921.

DNP a DNSAP. V parlamentním svazu měl stále ještě silné slovo Lodgman, 21. dubna podle jeho pokynu vydal NPS prohlášení, že setkání s Masarykem jsou zbytečná, protože nezaručují změnu postavení Němců v Československu, nemohou změnit vztah německých stran ke státu.¹⁴⁵ Negativisté prozatím ještě prosadili v rámci parlamentního svazu svůj názor. Lodgman byl jako jeho předseda pověřen, aby výsledek jednání oznámil Masarykovi.

Byl to sice oficiální postoj NPS, ale mezi německými stranami byl ve skutečnosti již vidět proces tříbení názorů. Senátor křesťansko-sociální strany Mayr-Harting oznámil kancléři Šámalovi, že v Německém parlamentním svazu existuje dvojí proud, radikální a umírněný. Proti oficiálnímu prohlášení svazu o návštěvách u prezidenta stálo více německých poslanců a senátorů. Prezident to vzal na vědomí a prostřednictvím Šámala vzkázal německým politikům, že postoj Lodgmana bude ignorovat a dále bude usilovat o česko-německé smíření.¹⁴⁶

Rozhodnutí nepřijmout Masarykovu nabídku tak vyvolalo v rámci parlamentního svazu napjatou atmosféru. Našlo se více poslanců, kteří s Lodgmanem a dalšími už nesouhlasili.

Na dalším zasedání NPS bylo prosazeno stanovisko propagované agrárníky, že není třeba jednomyslnosti všech členů svazu ani v otázkách národnostních a politických. Byla přijata další opatření namířená proti Lodgmanovi. Začala platit zásada, že předseda bude volen všemi.

¹⁴⁵ Kovtun, J.: *Republika v nebezpečném světě*. Praha 2005, s. 175.

¹⁴⁶ Tamtéž, s. 176.

V této funkci se měli střídát představitelé různých politických stran na dobu jednoho parlamentního zasedání, ne na dobu tří měsíců, jak tomu bylo dosud. DNP spolu s DNSAP se snažily udržet možnost stranického veta, které prozatím platilo, ale nepodařilo se jim to.¹⁴⁷ V podstatě tak končilo vedoucí postavení Lodgmana v NPS. Pozice německých nacionálů v politické činnosti byla oslabena. Už ani mezi DNP a DNSAP nebyly vztahy nejlepší. Probíhala výměna názorů na politickou taktiku.¹⁴⁸

V parlamentu požadovali němečtí poslanci spravedlivější rozdělování státních zakázek. Chtěli, aby byly proporcionalně zadávány také německým podnikům. To byl legitimní požadavek opozice. I další požadavky - byť nebyly nové - už v dikci nezněly tak útočně, ale sledovaly konkrétní cíle. Zatím to byl ale jen náznak obratu překrytý novými národnostními střety. Zasazovali se za německé požadavky při provádění pozemkové reformy. Měli za to, že pozemkové reformy se zneužívá k účelům čechizace a neznamená podle nich nic jiného než vyvlastnění německé půdy.¹⁴⁹ Zabývali se dále problémem válečných půjček a snažili se o urychlení jejich řešení. Vše důkladně projednávali v rámci NPS.¹⁵⁰

Léto 1921 v parlamentu přesto probíhalo bouřlivě. Sněmovnou se neustále nesly hádky. Slovní a fyzické potyčky mezi některými německými a českými poslanci byly na denním pořádku. Němečtí poslanci dokonce vyslali

¹⁴⁷ Bohemia, č. 111, 13. 5. 1921.

¹⁴⁸ Bohemia, č. 148, 26. 6. 1921.

¹⁴⁹ Peroutka, F.: Budování státu III. Praha 1991, s. 1282.

¹⁵⁰ Bohemia, č. 128, 3. 6. 1921.

deputaci k předsedovi parlamentu Tomáškoví, stěžovali si na útoky Čechů.¹⁵¹

V pohraničí probíhaly demonstrace, ozývaly se velkoněmecké písně, byly vyvěšovány velkoněmecké vlajky. Docházelo k incidentům, což vedlo ke srážkám mezi českým a německým obyvatelstvem. Byla zesílena bezpečnostní opatření. Na počátku srpna 1921 se vydala delegace německých poslanců vedená Lodgmanem za ministerským předsedou Černým, aby protestovala proti národnostním střetům. Poslanci vytýkali vládě, že nezakročila proti srážkám mezi Čechy a Němci v Ústí nad Labem a Postoloprtech. Stěžovali si, že četnictvo stálo při těchto výtržnostech na české straně. Svoje výhrady prezentovali také v parlamentu. Doprovázeli je bouřlivými projevy odporu. Bušili pěstmi do pultů ministrů a křičeli na ně. V parlamentu došlo ke srážkám takového charakteru, že někteří němečtí poslanci byli vyvedeni stráží.¹⁵² Od té doby se zástupci několika německých stran schůzí neúčastnili a bojkotovali práci v parlamentu až do doby, než nastoupila Benešova vláda.

Na konci září 1921 došlo ke změně vlády. Úřednickou vládu Černého vystřídala poloúřednická Benešova vláda. Tato skutečnost přivedla německé strany k úvaze o další politické taktice. NPS o tom jednal na svém zasedání počátkem října. Lodgman v té době už nebyl v postavení předsedy svazu, v této funkci ho vystřídal Křepek. Na angažovanosti mu to ale neubralo. Navrhl spolu s dalšími nacionálními poslanci protivládní rezoluci, kterou ale parlamentní svaz

¹⁵¹ Bohemia, č. 175, 28. 7. 1921.

¹⁵² Kovtun, J.: Republika v nebezpečném světě. Praha 2005, s. 188.

zamítl. Schváleno bylo prohlášení, že Němci nevidí příčiny, proč by měli měnit poměr k nové vládě. Zároveň ale konstatovali, že jejich taktika nemusí být neměnná a bude závislá na dalším vývoji vládní politiky.¹⁵³ Proti tomu měl Lodgman a řada dalších poslanců z DNP výhrady. Žádal, aby se pokračovalo v neúčasti na práci v parlamentu, ale byl přehlasován, jeho dřívější vliv na ostatní slábl. Většina členů NPS se vyslovila pro návrat do sněmovny, Lodgman a další se tomuto rozhodnutí podřídili.¹⁵⁴

Koncem října 1921 byla kvůli situaci v Maďarsku vyhlášena mobilizace. Němci byli proti ní, nechtěli, aby jejich branci nastupovali vojenskou službu. Oficiálně ale vybídli k uposlechnutí této výzvy. Německá nacionální strana v čele s Lodgmanem vyjádřila svůj postoj ve zvláštním svolání: *„Nemůžeme chránit své krajany před tlakem, že budou zařazeni do českého vojska. Necht' však evropská veřejnost ví, že táhneme do války ne svobodní, nýbrž jako otroci. Nemáme dosud moci působit na události ve vnitru státu a na jeho činy v zahraniční politice a voláme k vám: vyhovte tlaku zákona! Narukujte a dělejte svou povinnost!“*¹⁵⁵

V některých oblastech došlo k demonstracím branců i obyvatelstva. Několik osob bylo zabito, značný počet jich byl zraněn. Rostla znovu nedůvěra, ze které těžily zejména DNP a DNSAP. Jejich názory načas převládaly i v parlamentním svazu. Projevilo se to ostřejším vystupováním

¹⁵³ <http://www.psp.cz/eknih/1920ns/ps/stenprot/092schuz/s092004.htm>

¹⁵⁴ Klepetař, H.: Seit 1918: Eine Geschichte der Tschechoslowakischen Republik. M. Ostrau 1937. s. 164.

¹⁵⁵ Peroutka, F.: Budování státu III. Praha 1991, s. 1541.

svazu, opět se postavil do zásadní opozice proti vládě. Oživily dokonce snahy získat do společného bloku sociální demokraty. Rok 1921 se tak končil národnostními rozpory.

Nespokojenost Lodgmana vzbuzovaly také vztahy Československa a Rakouska, jejich zlepšování. V prosinci 1921 byla podepsána lánská smlouva.¹⁵⁶ Ještě před jejím podepsáním odjel Lodgman do Vídně, aby tam proti ní zapůsobil v nacionálních kruzích. Neuspěl, přijal jej sice kancléř Schrober, který s ním jednal jen jako s bývalým kolegou a doporučil mu, aby nestál proti lánské smlouvě.¹⁵⁷ Podepsání této smlouvy bylo signálem pro vznikající sudetské německé aktivisty, že nastává doba smíření mezi donedávna zneprátelenými státy a je potřeba tomu přizpůsobit také vnitřní politiku. Odmítali Lodgmanovu cestu do Vídně. Naznačovali, že hovoří pouze za sebe, maximálně za nacionální stranu. Lodgmanova akce byla dokonce označena za politickou nešikovnost, která dále oslabí jeho již otřesenou pozici.¹⁵⁸ I delší dobu po uzavření lánské smlouvy nepřestával proti ní Lodgman agitovat. Ještě v červnu 1922, kdy parlament projednával odsouhlasení státní půjčky Rakousku, vystoupil s návrhem, aby byla předložena k ústavnímu projednávání také lánská smlouva, která s půjčkou přímo souvisela.¹⁵⁹ Jeho rezoluce byla zahraničním výborem zamítnuta z důvodu, že lánská smlouva byla schválena řádně dle ústavy.

¹⁵⁶ Oba státy se zavázaly dodržovat saint-germainskou a trianonskou mírovou smlouvu a vzájemně si uznaly existující hranice. Smlouva je zavazovala k neutralitě v případě, že na jednoho z nich zaútočí třetí strana, a ke spolupráci na obranu proti pokusům o obnovu předválečného režimu.

¹⁵⁷ Řadu článků rakouského tisku komentujících lánskou smlouvu obsahuje Lodgmanův osobní fond ve SOA v Litoměřicích.

¹⁵⁸ Tribuna, 5. 1. 1922.

¹⁵⁹ <http://www.psp.cz/eknih/1920ns/ps/stenprot/183schuz/s183004.htm>

Na konci roku 1921 přinesla Bohemia na svých stránkách ostrou polemiku. Ozývaly se v ní hlasy německých nacionálů, kteří reagovali na aktivistické názory agrárníka prof. Spiny. Ten naznačoval možnost spolupráce s československou stranou. Nacionálové dokonce začali uvažovat o možnosti začít vydávat deník, který by byl speciálně zaměřen proti aktivistické politice.

Názory o nutnosti urovnání rozporů a navázání spolupráce obou národností se množily. Stále ještě silné byly i myšlenky opačné.

V. Lodgmanův postupný politický úpadek v letech 1922-1924

Rok 1922 byl plný debat v německém parlamentním táboře, zejména mezi německými nacionály a agrárníky. Objevily se náběhy k rozpadu parlamentního svazu a vytvoření nových parlamentních orgánů Němců – aktivistického nebo negativistického zaměření.

Počátek roku zahájili poslanci DNP, a Lodgman především, tradičně tím, že si stěžovali na situaci německé menšiny, kritizovali poměry ve školství a špatné řešení jazykové otázky. Dalším podnětem ke stížnostem pro ně bylo vyšetřování situace za mobilizace v říjnu 1921. Vojenské soudy začaly trestat německé brance, kteří neuposlechli výzvy k narukování.

V parlamentu způsobil v lednu aféru poslanec Německé nacionální strany Alois Baeran. Při jednání o návrhu zákona na opatření úvěru pro výzbroj československé armády hodil na stěnu za předsednictvo sněmovny smrdutou bombičku.¹⁶⁰ Baeranova akce spustila v tisku sérii článků namířených proti poslanci. Protivníci DNP tím získávali. Lodgman vyjádřil v parlamentu nad tímto incidentem politování a pohovořil o svém vztahu k Baeranovi. Mezi ním a Baeraniem vládlo ostatně již delší dobu napětí. Baeran nebyl příliš výrazným politikem. Měl však velké ambice a Lodgman se tak obával o své postavení v DNP. Baeranovým činem ve sněmovně

¹⁶⁰ Na schůzi DNP v Brně na počátku května uvedl, že chtěl před celým světem „*demonstrovat odpor proti útisku Němců v Československu.*“

došlo k otevřenému konfliktu v nacionální straně, který v dalších letech způsobil potíže nejen samotné DNP, ale částečně přispěl i k ukončení Lodgmanovy politické kariéry.

Návrh na zrušení poslanecké imunity Aloise Baerana a otázka spuštění trestního řízení proti němu způsobily velký neklid v německém táboře. Poslanci a senátoři DNP připravili provolání pro založení Ochranného fondu pro politicky pronásledované¹⁶¹, z něhož měla být financována i Baeranova obhajoba. O Baeranově případu jednal jak parlamentní klub, tak i představenstvo DNP. Lodgman v této době ještě vystupoval jako přítel Baerana,¹⁶² který nebyl kvůli svému sebevědomí a nevhodnému chování mezi německými politiky příliš oblíben.

Předsednictvo sněmovny podalo na Baerana trestní oznámení. Brzy se ukázalo, že měl na svědomí víc než jen akci se smrdutou bombičkou ve sněmovně. Imunitní výbor sněmovny požádal o jeho vydání k trestnímu stíhání pro zločin vyzvědačství.¹⁶³ Napomáhal prý osobám, podezřelým z vyzvědačství ve věcech vojenských. Odcizil údajně jisté listiny, týkající se vojenských tajemství. Měl přístup k informacím, získaným špionážní činností. Projevilo se to v jeho projevech v parlamentu, kde použil informace, které nemohl získat jinak než špionáží.¹⁶⁴

Lodgman při projednávání návrhu o zbavení Baerana imunity pronesl větu, která vyjadřovala nemožnost jeho budoucí

¹⁶¹ Schutzfond für politisch Verfolgte

¹⁶² SOA Litoměřice. Osobní fond č. 868 Lodgman von Auen Rudolf, Dr., karton č. 7, inv. č. 214.

¹⁶³ *Sám Baeran se k tomuto problému vyjádřil přímo v parlamentu: „Při způsobu, jak se v tomto státě nakládá s Němci, naprosto bych se nestyděl spáchat čin, který se mi nyní přičítá. Musím však konstatovat, že obvinění z vyzvědačství jest úplně bezpodstatné, což se zde v soudním řízení ukáže.“*

<http://www.psp.cz/eknih/1920ns/ps/stenprot/162schuz/s162008.htm>

¹⁶⁴ <http://www.psp.cz/eknih/1920ns/ps/stenprot/123schuz/s123009.htm>

spolupráce s československými politiky: „*Mýlí se ten, kdo si myslí, že nejvyšší povinností německého poslance není dopouštět se v tomto státě velezrady.*“¹⁶⁵

Požadavek na Baeranovo vydání k trestnímu řízení byl kritizován jen vlažně. Návrh byl nakonec prosazen vládní většinou.¹⁶⁶ Baeran byl vydán soudu, obžalován z vojenské zrady a na počátku roku 1923 odsouzen.

Na jaře 1922 ještě podnikly strany parlamentního svazu společné kroky. Vytvořily např. novou stížnost Společnosti národů na útisk Němců v Československu.¹⁶⁷ Sjednotily se také v rámci parlamentu, snažily se opět podnítit projednávání v tu dobu ještě stále aktuální otázky, proplácení válečných půjček. V čele NPS stál již křesťanský sociál Böhr, který sympatizoval s nacionály více než jeho předchůdce Křepek. Odrazilo se to na vztazích ve svazu.

V polovině června vydal NPS v německém tisku provolání, jež hodně připomínalo projevy, které byly slyšet krátce po skončení války. Zdůrazňovalo nutnost neomezeného provedení sebeurčení národů. Jeho prvním stupněm mělo být prosazení německé autonomie v Československu. Vyzvednuta byla potřeba těsného spojení německých stran. Bylo oznámeno, že parlamentní svaz bude jednat s nacionální opozicí ostatních národů o společném postupu proti vládnímu systému v Československu. Ihned se objevila kritika v tisku. Spor nadále narůstal. Začal se připravovat rozchod umírněného a radikálního proudu v parlamentním svazu. DNP a DNSAP

¹⁶⁵ Kovtun, J.: *Republika v nebezpečném světě*. Praha 2005, s. 191.

¹⁶⁶ <http://www.psp.cz/eknih/1920ns/ps/stenprot/162schuz/s162008.htm>

¹⁶⁷ V Praze byla založena Deutsche Liga für Völkerbund und Völkerständigung in der ČSR, která měla vyvíjet činnost v této oblasti.

v červnu 1922 prohlásily, že se distancují od svých dosavadních partnerů a vytvářejí Bojové společenství¹⁶⁸, jež podle nich mělo sdružovat všechny, kteří jsou toho názoru, že v Československu není možné dorozumění mezi Čechy a Němci.¹⁶⁹ Následovala různá vzájemná obvinění a diskuze mezi aktivisty a negativisty. Lodgman byl nařčen z toho, že jím prosazovaný extrémní nacionalismus vede k rozbíjení německé jednoty. Už neměl tolik stoupenců. Ztrácel přízeň v řadách německého obyvatelstva. Rostoucí část politických představitelů se stavěla proti němu, dokonce i část jeho vlastní strany.

Konflikty setrvaly přes celé léto až do podzimu. Ačkoliv svaz byl fakticky už v červnu rozštěpen, nepřestal formálně existovat po dalších pět měsíců. Nikdo jej zatím s konečnou platností nerozbil. Pod záhlavím parlamentního svazu uveřejňovaly radikální strany nadále své požadavky.

V září 1922 byly jménem Německého parlamentního svazu zaslány Společnosti národů do Ženevy žaloby na československou vládu. Uvádělo se v nich, že Němcům v Československu byla nezákonně odepřena účast na tvorbě ústavy a že tak bylo dokázáno jejich nerovnoprávné postavení v republice. Němci byli podle této žaloby diskriminováni jazykovým zákonem, který odporoval smlouvě o ochraně minorit. Byli poškozováni pozemkovou reformou, která zabírala německý majetek v daleko větší míře než český.¹⁷⁰ Stížnost nebyla úspěšná, stejně jako ty dřívější.

¹⁶⁸ Kampfgemeinschaft

¹⁶⁹ Bohemia, č. 156, 6. 7. 1922.

¹⁷⁰ Kovtun, J.: Republika v nebezpečném světě. Praha 2005, s. 236.

V říjnu 1922 byla sestavena nová koaliční vláda v čele s agráříkem Antonínem Švehlou. Němečtí agráři byli ochotni k tiché spolupráci s vládou.

V polovině října jednaly německé strany v rámci NPS o dalším postupu, o zásadách svého počínání v následujícím období, především v parlamentu. V německém tisku se objevilo nové svolání parlamentního svazu zaměřené proti Švehlově vládě. Prohlašovali, že vytvořením nové vlády se pro Němce situace zhoršila. Převládl názor negativistů. Ostatní s tím nesouhlasili, odporovali především agráři a křesťanští sociálové. Ani čelní představitelé DNP a DNSAP včetně Lodgmana na tomto názoru zarytě netrvali. Na konci října vydala nová vláda své programové prohlášení. Němečtí poslanci je podrobili kritice, ale ve srovnání s dřívějším už ne tak intenzivně.¹⁷¹

Krise v parlamentním svazu se nadále prohlubovala. Rozpory mezi stranami se zdály být nepřekonatelné. Intenzita názorových sporů v německém tisku narůstala. Agráři a přívrženci DNP se v tisku navzájem obviňovali ze zrady německých zájmů.¹⁷² Konflikt vyvrcholil na pražském zasedání Německého parlamentního svazu na konci listopadu. Lodgman vystoupil s kritikou dosavadní činnosti svazu, žádal jeho rozpuštění, protože podle něho nesplnil svůj úkol prosazovat německé požadavky. Lodgmanův návrh byl zamítnut, velká část přítomných projevila nesouhlas i s jeho dalšími přednesenými názory. Na to Lodgman reagoval oznámením, že DNP odmítá další spolupráci s počínajícími

¹⁷¹ <http://www.psp.cz/eknih/1920ns/ps/stenprot/161schuz/s161003.htm>

¹⁷² V Deutsche Landpost byla tvrdě kritizována Lodgmanova politika (č. 298, 5. 11. 1922).

aktivisty a vystupuje ze svazu. Stejný krok učinila i DNSAP. Parlamentní svaz tím v listopadu 1922 zanikl. Pro další společnou činnost se vyslovili agráři, křesťanští sociálové i svobodomyšlní demokraté, vytvořili Pracovní společenství,¹⁷³ ve kterém postupně převládl aktivistický směr. Společenství se dostalo do rozporu s nacionálními stranami. Ty teď byly sdružené v již dříve zmiňovaném Bojovém společenství. Docházelo ke sporům o tom, kdo zavinil rozkol mezi německými stranami. Často byl viníkem označován Lodgman.

Německá nacionální strana pocítovala krizi. Klesal počet jejích příznivců a působily spory mezi funkcionáři.

Rok 1923 byl hodně poznamenán krizí hospodářskou. Postižena byla především průmyslová výroba, hlavně lehký průmysl, ovládaný převážně německým kapitálem. Soustředěn byl v pohraničí, v oblastech národnostně smíšených, krize tak doléhala ve na různé vrstvy německého obyvatelstva. Nacionální politikové ji vysvětlovali proněmeckou politikou vlády.

Blížily se obecní volby. Na rozdíl od roku 1920 už Lodgman nepropagoval názor, že by se Němci měli v zájmu „národní věci“ sjednotit.¹⁷⁴ Se svou DNP zahájil předvolební agitaci s velkým elánem.¹⁷⁵ Doufal, že nacionální hesla budou dostatečně působivá, protivníky označoval „za zrádce německé věci“. Chtěl dát kampani velkorysé rozměry. Předvolební program DNP měl podle něho

¹⁷³ Arbeitsgemeinschaft

¹⁷⁴ S těmito myšlenkami vystoupila pouze DDFP, která se obávala, že samostatně neuspěje.

¹⁷⁵ Němečtí nacionálové byli ve své kampani podporováni finančním ústavem Kreditanstalt der Deutschen, který financoval také německé zahraniční organizace.

zahrnovat otázky jak vnitřní, tak i zahraniční politiky. V rámci zahraniční politiky ho zajímaly hlavně poměry v Německu, zejména obsazení Porúří Francouzi. DNP pořádala protestní schůze kvůli tomuto problému. Kritizovala profrancouzskou politiku československé vlády. Vcelku lze ale její kampaň označit za období minulé. Politická linie strany se neměnila. V programu DNP najdeme požadavek autonomie, odmítání způsobu pozemkové reformy, kritiku daňové politiky státu, nespokojenost s řešením problému proplácení válečných půjček...Některé z těchto témat ale již nebyla pro německé obyvatelstvo tolik aktuální. Nacionálové nevěnovali přílišnou pozornost sociálním důsledkům hospodářské krize, což byl důležitý problém, který v současnosti potřeboval nalézt své řešení.

Na jaře a v létě 1923 probíhala zároveň rozsáhlá kampaň DNP proti aktivistům. Lodgman je obviňoval z rozbití německé jednoty a ze zrady na národních zájmech. Akce DNP měly příznačné názvy: Současnost a budoucnost sudetoněmectví, Aktivismus nebo negativismus, Rozbití německého parlamentního svazu, Baeranův proces. Rozsáhlé akce se uskutečnily zejména v polovině února v severozápadních Čechách. Schůze probíhaly velmi bouřlivě. 18. února se konal zajímavý řečnický souboj v Žatci. Účastnili se ho Lodgman, Böllmann, Spina a Zuleger. Většina přítomných se vyslovila pro aktivismus, negativisté spíše propadli.¹⁷⁶

¹⁷⁶ Tato událost vyvolala velký ohlas v tisku. Reagoval na ni i hodně i český tisk, např. Venkov, č. 42, 21. 2. 1923; Lidové noviny, 21. 2. 1923.

Spory a politické souboje pokračovaly až do října 1923, kdy se konaly obecní volby.¹⁷⁷

Přinesly úspěch aktivistického směru, Lodgmanův vyhraněný negativistický proud oslábl. Ve srovnání s parlamentními volbami nacionálové ztratili. Přišli o pozice v obecní samosprávě i v místech, kde měli dříve značnou převahu. Nacionální agitace už tolik nepůsobila. Tuto skutečnost muselo konstatovat i vedení DNP, když jednalo v polovině října o výsledcích voleb. Dokonce byl podán návrh na to, aby bylo obnoveno jednání o vytvoření společného bloku s jinými německými stranami.

V roce 1924 byla překonána poválečná hospodářská krize, přicházelo období prosperity. Pro německé aktivistické strany to znamenalo lepší politické podmínky.

Na začátku roku 1924 se vynořila aféra, která se týkala Lodgmana. Objevila se řada zpráv o pochybné činnosti představitelů vlády Deutschböhmen v čele s ním. Byli obviňováni za zpronevěření peněz v době, kdy se stali představiteli tohoto útvaru. Šlo zejména o finance, které byly po válce vládě Deutschböhmen zaslány z Rakouska. Obnos přesahující 10 milionů korun se ztratil v rychlém běhu tehdejších událostí. Zčásti bylo těchto peněz použito pro financování zahraničních organizací, podporujících Němce v Československu. Udržovaly se ale pověsti, že velká část peněz zmizela v kapsách tehdejších představitelů vlády, Lodgmana nevyjímaje. Záležitosti se dopodrobna věnoval německý tisk. Byla značně využita v politickém boji. Pozicí Lodgmana silně otrásla a určitou měrou přispěla k úpadku jeho politické kariéry,

¹⁷⁷ Dokonce v Praze na univerzitě měli konflikt nacionální studenti s učitelským sborem.

byť obvinění prokázáno nebylo. Představovalo spíše součást politických kampaní.

I nadále se Lodgman prezentoval kritickou politikou. Útočil proti aktivistům, třeba proti představiteli německých agrárníků prof. Spinovi v Prager Tagblatt. Následovala ostrá výměna názorů v tisku. Pro Lodgmana ale už nebyla příliš úspěšná. Stále stejné teze již mnoho nepůsobily.

V polovině května na sjezdu DNP v Děčíně ve svém projevu zdůrazňoval, že strana zásadně trvá na právu sebeurčení a zůstává stoupencem velkoněmectví. Samozřejmě se postavil proti aktivistům.¹⁷⁸

Lodgmanovy názory sklízely českou i německou kritiku. Dokonce i DNSAP doprovázela jeho projevy ironickými poznámkami. Bylo konstatováno, že Lodgman neumí nic jiného než oponovat všemu za každé situace. Kdysi osobnost stojící v čele Němců v Československu se pomalu dostávala do politické izolace. Nic konkrétního nepřinesly ani akce německých nacionálů v zahraničí, především v Rakousku. Ochabovala také Lodgmanova novinářská činnost ve vídeňských listech.

¹⁷⁸ Prager Tagblatt, 20. 3. 1924.

VI. Lodgmanův politický propad v roce 1925

V první polovině roku 1925 došlo ke spolupráci německých stran v parlamentu. A to všech, včetně sociální demokracie. Strany se sjednocovaly při projednávání určitých záležitostí, např. výdajů na státní aparát, zmírnění daní a proplácení válečných půjček. Lodgmana spolupráce inspirovala k návrhu, aby došlo ke sdružení celého opozičního bloku a vytvoření jednotného německého bloku, jakéhosi Volebního společenství¹⁷⁹, které mělo zabezpečit, že v příštích volbách nedojde ke ztrátě německých hlasů. To se ale nepodařilo realizovat. Nejprve se proti postavili sociální demokraté, později i ostatní strany. Nebyla sjednána ani dohoda o společném postupu DNP a DNSAP. Snahy Lodgmana tak vyšly naprázdno.

V létě 1925 proběhla další událost, která nacionální straně, a tím pádem i Lodgmanovi, způsobila potíže a odliv přívrženců. Původcem této události byl Alois Baeran, bývalý poslanec strany. Jak již bylo dříve zmiňováno, v roce 1923 byl zbaven poslaneckého mandátu a odsouzen k několikaletému vězení. Trest si celý neodpykal. Za slib dobrého chování byl propuštěn ze zdravotních důvodů do domácího ošetřování. Jel se léčit do Karlových Varů, odkud odcestoval do Německa.¹⁸⁰ Baeranův odchod způsobil značný rozruch i v rámci Německé nacionální strany, která tento čin označila za nedůstojnou zbabělost.

¹⁷⁹ Wahlgemeinschaft

¹⁸⁰ Klepetař, H.: Seit 1918: Eine Geschichte der Tschechoslowakischen Republik. M. Ostrau 1937. s. 174-176.

Lodgman sestavil dopis, který zaslal do Německa, aby zde byl šířen v novinách. Text dopisu varoval před Baeraniem.¹⁸¹ Lodgman v něm Baerana označil za lhavou a velikášskou osobu. Varoval, že je nebezpečné Baerana zapojovat do politických akcí. Uvedl, že jej nelze považovat za zástupce německé politiky v Československu. Baeran na to reagoval po svém. Věděl dost o minulosti strany a jejích představitelů, mohl je tak pošpinit. Vyvolal skandál, ve kterém byl zostuzen samotný Lodgman. O všem jednalo představenstvo DNP a Lodgmanovi byla vyslovena plná důvěra.¹⁸² Tyto události ale příliš nepříspěly jeho další kariéře. Události kolem Baerana vedly znovu ke krizi ve straně. Část se postavila za něho, část za Lodgmana. Lidé, kteří sympatizovali s Baeraniem byli i v čele strany. Současně i mnohý sudetoněmecký tisk v pohraničí¹⁸³ se postavil proti vedení nacionální strany a hlavně proti Lodgmanovi. Psal o něm, že se dal unést osobní záští a svým listem do Německa poškodil záležitosti Němců v Československu. Znesnadnil Baeranovi politickou činnost v emigraci, někteří poslanci DNP dokonce odjeli do Německa za Baeraniem a snažili se ho přimět ke smíru s Lodgmanem.¹⁸⁴ Krize v nacionální straně se prohlubovala, hrozil dokonce i rozpad strany.

V letních měsících roku 1925 se začínala kampaň k listopadovým parlamentním volbám. Během července ještě docházelo k pokusu o sjednocení všech německých politických směrů, a to od nestranických činitelů a spolků.¹⁸⁵ Na konci

¹⁸¹ Bohemia. č. 141, 17. 6. 1925.

¹⁸² Bohemia. č. 173, 26. 7. 1925.

¹⁸³ Např. Teplitzer Zeitung.

¹⁸⁴ Bohemia. č. 162, 9. 7. 1925.

¹⁸⁵ Bund der Deutschen, Kulturverband a Turnverein.

srpna 1923 proběhla společná porada všech německých stran v Mariánských Lázních. Jednalo se např. o pomoci při živelných pohromách nebo o ochraně poslanecké imunity, tedy o žádných zásadních politických otázkách.¹⁸⁶ Jen nepatrný úspěch měly i další podobné akce – např. svolání agrárních o vytvoření německé fronty. Pokus opět ztroskotal na názorových rozdílech.

Lodgman viděl naději v jednotném postupu německých stran proti vládě. Cítil, že pokud půjde DNP do voleb samostatně, spíš tím ztratí než získá.

Ještě v září probíhaly mezi zástupci německých stran porady. Silně proti spolupráci byla sociální demokracie. Na počátku října se agrárníci, živnostníci, příslušníci DNP a DNSAP aspoň rámcově domluvili na vytvoření Sudetoněmeckého spolku¹⁸⁷. Vznikla také nadstranická organizace s názvem Německý politický pracovní úřad¹⁸⁸, který měl být koordinačním orgánem německé politiky. Na jeho půdě se měly řešit a urovnávat rozpory mezi politickými stranami.¹⁸⁹

18. října 1925 ale sdělila DNSAP, že hodlá jít do voleb samostatně. Za další dva dny totéž prohlásili křesťanští sociálové a živnostníci. 23. října vystoupila ze Sudetoněmeckého spolku i nacionální strana. Snaha o jednotu ve volbách tak vyzněla naprázdno.

Negativisté se opět snažili vzbudit zájem o volby i v Německu. Představitelé DNP a DNSAP žádali

¹⁸⁶ Sozialdemokrat, 28. 8. 1925.

¹⁸⁷ Sudetendeutscher Verband

¹⁸⁸ Deutschpolitisches Arbeitsamt

¹⁸⁹ Během tehdejšího předvolebního období se příliš neuplatnil, ale v dalších letech jeho význam rostl.

říšskoněmecký tisk, aby vyslal své zástupce k československých volbám, aby o nich objektivně referovali.

Hlasy německých voličů v parlamentních volbách 1925-bez započítání komunistů¹⁹⁰

strana	počet voličů	%
Německá sociálně demokratická	411.365	35,8
Německá křesťansko sociální	314.438	27,4
Nacionální strana (DNP)	240.918	21
Nacionálně soc. dělnická (DNSAP)	168.354	14,6
Německá svobod. sociální	11.344	1
Svaz křesť. venkovského lidu	2.389	0,2

Samotné parlamentní volby spíše potvrdily politický vývoj v německém táboře, který se otevíral již od obecních voleb v roce 1923.

Pro DNP znamenaly výsledky voleb neúspěch. V celkovém pořadí německých stran se umístila až na 3., respektive 4. místě. Příznakem jejího úpadku byla drtivá porážka Rudolfa Lodgmana, který kandidoval na Lounsku. Jeho protivníkem nebyl nikdo jiný než agrárník Křepek.¹⁹¹

¹⁹⁰ Statistická příručka ČSR II. Praha 1925. s. 255.

¹⁹¹ Jejich předvolební boj měl dokonce soudní dohru. Jednalo se o různá vzájemná nařčení z počátku listopadu, převážně v tisku. SOA Litoměřice, Osobní fond č. 868 Lodgman von Auen Rudolf, Dr., karton č.6, inv. č. 213.

Volby do poslanecké sněmovny 1925¹⁹²

Název politické strany-bloku	procento odevzdaných hlasů
Republikánská strana zemědělského a malorolnického lidu	13,7
Čs. sociálně demokr. strana dělnická	8,9
Čs. strana národně socialistická	8,6
Čs. strana lidová	9,7
Čs. národní demokracie	5,0
Komunistická strana Československa	13,2
Hlinkova slovenská ľudová strana	6,9
Něm. sociálně demokr. dělnická strana	5,8
Něm. křesťanskosociální lidová strana	4,4
Německý svaz zemědělců	8,0 ¹⁹³
Německá nacionální strana	3,4
Něm. nacionálněsocialist. str. dělnická	2,4
Maďarská křesťanskosociální strana	1,4
Čs. živnostensko-obchodnická strana	4,0

Lodgman se stáhl z veřejného života. Německý tisk jej za to odsoudil, vytýkal mu především malou politickou prozíravost.

Skončila se tak Lodgmanova pětiletá kariéra představitele Německé nacionální strany v poslanecké sněmovně ČSR a ve velké politice vůbec. Po odchodu Lodgmana z politiky ztratil německý negativismus svou vůdčí osobnost, DNP postupně upadala. V roce 1932 pak došlo k jejímu zastavení.

Lodgman se uchýlil do politického pozadí a věnoval se práci v kanceláři Svazu německých samosprávných sborů v ČSR v Teplicích.

¹⁹² Bartoš, J. : Trapl, M. : Československo 1918-1938. Fakta, materiály, reálie. Olomouc 1991. s. 27.

¹⁹³ Společně s maď. nár. a stranou Němců ze Slovenska.

Ve třicátých letech se zájmem sledoval činnost Henleina a jeho strany. Nejprve vystupoval proti němu, kritizoval ho za přílišnou „měkkost“ ve vztahu k Československu. Po vyhlášení Karlovarského programu si Henleinovci Lodgmana získali. Podporoval nacistickou politiku až do konce druhé světové války. Po jejím konci opustil Československo a usadil se ve Spolkové republice Německo. Zde byl činný ve spolcích Bund der vertriebener Deutschen a Verband der Landsmanschaften, které byly v roce 1958 sloučeny. Byl předsedou Sudetoněmeckého Landsmanschaftu, a to až do roku 1959, kdy odstoupil pro stáří. K 75. narozeninám byl Lodgmanovi propůjčen Velký kříž za zásluhy o Spolkovou republiku, při příležitosti 80. narozenin mu spolková vláda dala Hvězdu k válečnému kříži.¹⁹⁴

Rudolf Lodgman zemřel 11. prosince 1962 v Mnichově.

Bývá často představován jako politik bez nacistické minulosti. Militantní sudetoněmecký nacionalismus měl v něm ale výrazného tvůrce a představitele.

¹⁹⁴ Macek, J. : Osobnost předsedy Sudetoněmeckého krajanstva dr. Lodgmana v. Auen ve světle dokumentů z jeho pozůstalosti. In: Kural, V. : Studie o sudetoněmecké otázce. Praha 1996, s. 217.

Závěr

Tato práce se pokusila sledovat uplatnění Rudolfa Lodgmana von Auen v německé nacionální politice na počátku dvacátých let dvacátého století.

Lodgmanova kariéra se započala v rakousko-uherském říšském sněmu. Pracoval zde jako jiní řadoví poslanci, ničím zvlášť nevynikal. Byl nacionálně liberálním politikem, vystupoval i proti pangermanismu. Byl stoupencem habsburské monarchie, přemýšlel o úpravě jejích národnostních poměrů.

Lodgman patřil k politikům, které do popředí vynesly převratné události při rozpadu Rakouska-Uherska. Po vzniku samostatného Československa byl považován za jednoho z nejvhodnějších kandidátů do čela sudetoněmecké politiky. Lodgmanův politický postoj se od dob v říšské radě měnil. Jeho smýšlení se stávalo radikálnější. Stanul v čele zemské vlády Deutschböhmen. Usiloval o odtržení pohraničních oblastí od Československa. Po uzavření mírových smluv se nehodlal smířit s rozhodnutím Dohody a dále se snažil prosazovat pro Němce v Československu právo na sebeurčení. Působil v Německé nacionální straně, udával směr její politiky. Dával československému státu najevo, že nechce akceptovat danou situaci. Německé obyvatelstvo v něm v této době vidělo svého předního představitele.

V roce 1920 se stal členem československé poslanecké sněmovny. Hned na začátku svého působení v parlamentu dal při volbě prezidenta najevo svůj názor. Postavil se do čela Německého parlamentního svazu, ve kterém se sdružily všechny

německé politické strany kromě sociální demokracie. Zastával negativistický směr německé politiky. V jeho úmyslu nebylo spolupracovat s československými představiteli. Stál v zásadní opozici a kritizoval vládní československou politiku.

Postupem doby se ale silný vliv nacionalismu vyčerpával. V rámci NPS se Lodgman stále snažil prosazovat politiku negativismu. Zpočátku se mu to dařilo, ale později vznikaly mezi stranami stále větší rozpory. Politika negativismu nepřinášela očekávané výsledky a některé strany sdružené ve svazu se od ní začaly odvracet. Nemohlo to přivést nic jiného než rozpad Německého parlamentního svazu. Nacionální strana pak ještě nějakou dobu spolupracovala s německými nacionálními socialisty, ke kterým měla programově blízko. Lodgmanova politická hvězda ale pomalu dohasínala.

Obecní volby v roce 1923 ukázaly, že vyhraněná nacionální politika, kterou Lodgman prezentoval mezi obyvatelstvem, už nebudila velký zájem. Jeho politický vliv ztrácel na síle.

K propadu preferencí Lodgmanovy strany napomáhaly politické aféry. Nacionální stranu postihly už také vnitřní rozpory.

Bylo vidět, že Lodgmanovy argumenty již nemají sílu a nevyvolávají odezvu u německého obyvatelstva jako dřív.

Před volbami v listopadu 1925 se ještě pokusil o sjednocení německého tábora, ale marně. Ve volbách utrpěl velkou osobní porážku a z politiky odešel.

Tato práce chtěla nastínit Lodgmanův ideový profil, styl jeho politické strategie při snaze prosadit nacionální

požadavky Němců v Československu. Pokusila se ukázat způsob Lodgmanovy politické činnosti a jeho názory na československý stát. Snažila se popsat negativistickou činnost Lodgmana a postupný úpadek tohoto politického směru Němců v Československu v první polovině 20. let minulého století.

Seznam literatury a pramenů

A) Prameny:

Osobní fond Rudolfa Lodgmana von Auen.
(SOA Litoměřice)

Těsnopisné zprávy národního shromáždění:
<http://www.psp.cz/eknih/1920ns/ps/stenprot/index.htm>
<http://www.psp.cz/eknih/1920ns/ps/tisky/index01.htm>

Drabke, E. K. : Die Programme der deutschen politischen Parteien in Deutschösterreich und dem tschechoslowakischen Staate. Tschechische Leipa 1919.

Kocman, A. : Souhrnná týdenní hlášení Prezidia zemské správy politické v Praze o situaci v Čechách 1919-1920. Praha 1959.

Krofta, K. : Z dob naší první republiky. Praha 1939.

Lodgman, R. : Die Nationalpolitischen und staatsrechtlichen Forderungen der Deutschen Nationalpartei: Rede und Entschliessungen am 1. Reichsparteitage in Reichenberg. Reichenberg 1920.

Lodgman, R. : Řeč zemského hejtmana dra. Rudolfa Lodgmana v prozatímním zemském shromáždění pro Německé Čechy dne 28. 12. 1918. Liberec 1918.

Lodgman, R. : Um Recht und Freiheit. Komotau 1920.

Masaryk, T. G. : Cesta demokracie I. Praha 2003.

Masaryk, T. G. : Cesta demokracie II. Praha 1934.

Masaryk, T. G. : Světová revoluce. Praha 1925.

Statistická příručka ČSR II, Praha 1925.

Edice:

Harna, J. ; Šebek, J. : Státní politika vůči německé menšině
v období konsolidace politické moci v Československu
v letech 1918-1920. Edice pramenů. Praha 2002.

Soudobý tisk:

Abendblatt 1920

Bohemia 1918-1922, 1925

Lidové noviny 1918, 1923

Prager Tagblatt 1924

Přítomnost 1931

Reichenberger Zeitung 1918-1920

Sozialdemokrat 1925

Tribuna 1922

Vorwärts 1918

B) Literatura:

Bartoš, J. ; Trapl, M. : Československo 1918-1938.
Fakta, materiály, reálie. Olomouc 1991.

Beneš, Jančík, Kuklík, Kubů, Kvaček, Pavlíček, Petráš,
Radvanovský, Suchánek: Rozumět dějinám. Vývoj česko-
německých vztahů na našem území v letech 1848-1948.
Praha
2002.

Böse, O. , Eibicht R. J. : Die Sudetendeutschen.
Eine Volksgruppe im Herzen Europas. München 1989.

Broklová, E. : Československá demokracie.
Politický systém v praxi 1918-1938. Praha 1992.

Broklová, E. : Politická kultura něm. aktivistických stran
v Československu 1918-1938. Praha 1999.

Brügel, J. W. : Tschechen und Deutsche. München 1967.

Cadaba, L. : Český stranický systém 1890-1939.
Plzeň 2000.

Cajthaml, F. : Obrázky z Deutschböhmen. Praha 1923.

Cajthaml, F. : Sláva a pád „Provincie Deutschböhmen“.
Ústí nad Labem 1924.

César, J. ; Černý, B. : Od sudetoněmeckého separatismu
k plánům odvety: Iredentistický puč německých
nacionalistů v ČSR v letech 1918-1919. Liberec 1960.

César, J. ; Černý, B. : Politika německých buržoazních stran v Československu 1918-1938 I. Praha 1962.

Gajan, K. : Německý imperialismus a československo-německé vztahy v letech 1918-1921. Praha 1962.

Haas, H. : Konflikt při uplatňování nároků na právo sebeurčení od habsburského státu k Československu – Němci v českých zemích v letech 1918 až 1919.
In: Mommsen, H. a kol.: První světová válka a vztahy mezi Čechy, Slováky a Němci. Brno 2000.

Kaiserová, K. ; Kaiser, V. a kol.: Dějiny města Ústí nad Labem. Ústí nad Labem 1995.

Kárník, Z. : České země v éře první republiky (1918-1938). Díl I.: Vznik, budování a zlatá léta republiky (1918-1929). Praha 2000.

Klimek, A. : Říjen 1918. Praha 1998.

Klepetař, H. : Seit 1918: Eine Geschichte der Tschechoslowakischen Republik. M. Ostrau 1937.

Kořalka, J. : Dva nové přehledy „sudetoněmeckých dějin“. In: ČsČH, č. 4, 1960, s. 556-563.

Kovtun, J. : Republika v nebezpečném světě. Éra prezidenta Masaryka 1918-1935. Praha 2005.

Křen, J. : Konfliktní společenství. Češi a Němci 1780-1918. Praha 1990.

Kural, V. : Konflikt místo společenství? Češi a Němci v československém státě (1918-1938). Praha 1993.

Kural, V. : Studie o sudetoněmecké otázce. Praha 1996.

Lemberg, H. : Porozumění. Češi – Němci – východní Evropa. Praha 1999.

Macek, J. ; Fröhlichová, Z. a kol. : Pátá kolona v severních Čechách. Liberec 1960.

Macek, J. : Osobnost předsedy Sudetoněmeckého krajanstva dr. Lodgmana v. Auen ve světle dokumentů z jeho pozůstalosti. In: Kural, V. : Studie o sudetoněmecké otázce. Praha 1996.

Malíř, J. : Od spolků k moderním politickým stranám. Brno 1996.

Marek, P. a kol. : Přehled politického stranictví na území českých zemí a Československu v letech 1861-1998. Olomouc 2000.

Molisch, P. : Die sudetendeutsche Freiheitsbewegung in den Jahren 1918-1919. Wien 1932.

Mommsen, H. : První světová válka a vztahy mezi Čechy, Slováky a Němci. Brno 2000.

Olivová, V. : Dějiny první republiky. Praha 2000.

Peroutka, F. : Budování státu I.-IV. Praha 1991.

Rádl, E. : Válka Čechů s Němci. Praha 1928.

Richter, K. : Češi a Němci v zrcadle dějin. Třebíč 1999.

Richter, K. : Sudety. Praha 1994.

Sborník Československo 1918-1930. Osudy demokracie ve střední Evropě. Uspoř. : J. Valenta, E. Voráček, J. Harna, Praha 1999.

9. Protest německých nacionalů proti připojení pohraničního území k československému státu, protože se považují za občany Rakouské republiky. (1919)

11. Výzva českého národního výboru německému obyvatelstvu je spolupráci v pohraničním území. (březen 1919)

7. Požadavky Němců z Čech na vytvoření provincií.

8. Mapa německých nacionalistů protestující proti rozhodnutí mírové konference. (1919)

10. Výzva ke generální stávce 4. března 1919.

2. Výzva ke vstupu do tzv.
občanských gard (Bürgerwehr).

3. Papírové peníze vydané
v Liberci za vlády
Deutschböhmen.

4. Razítko zemské vlády pro Deutschböhmen.

5. Rakouská delegace na mírové konferenci v květnu 1919.
Rudolf Lodgman stojí ve druhé řadě shora zhruba uprostřed.

6. Zástupci Němců z českých zemí v St. Germain. Zleva Freissler, Lodgman, Klement, Oldofredi, Beer a Seliger.

1. Dr. Rudolf Lodgman von Auen.

11. Výzva českého národního výboru německému obyvatelstvu ke spolupráci v pohraničním území.

12. Hlavní obsah minoritní ochrany, která je součástí st. germainské smlouvy.

Seznam příloh

1. Dr. Rudolf Lodgman von Auen. (In: <http://www.mag-ul.cz/ostatni/dejiny/1918-38/ul-6-1.htm>)
2. Výzva ke vstupu do tzv. občanských gard Bürgerwehr. (In: Böse, O., Eibicht R. J., Die Sudetendeutschen. Eine Volksgruppe im Herzen Europas. Mnichov 1989.)
3. Papírové peníze vydané v Liberci za vlády Deutschböhmen. (In: Böse, O., Eibicht R. J., Die Sudetendeutschen. Eine Volksgruppe im Herzen Europas. Mnichov 1989.)
4. Razítko zemské vlády pro Deutschböhmen. (In: Böse, O., Eibicht R. J., Die Sudetendeutschen. Eine Volksgruppe im Herzen Europas. Mnichov 1989.)
5. Rakouská delegace na mírové konferenci v květnu 1919. Rudolf Lodgman stojí ve druhé řadě shora zhruba uprostřed. (In: César, J.-Černý, B., Od sudetoněmeckého separatismu k plánům odvety: Iredentistický puč německých nacionalistů v ČSR v letech 1918-1919. Liberec 1960.)
6. Zástupci Němců z českých zemí v St. Germain. Zleva Freissler, Lodgman, Klement, Oldofredi, Beer a Seliger. (In: César, J.-Černý, B., Od sudetoněmeckého separatismu k plánům odvety: Iredentistický puč německých nacionalistů v ČSR v letech 1918-1919. Liberec 1960.)
7. Požadavky Němců z Čech na vytvoření provincií. (In: César, J.-Černý, B., Od sudetoněmeckého separatismu k plánům odvety: Iredentistický puč německých nacionalistů v ČSR v letech 1918-1919. Liberec 1960.)

8. Mapa německých nacionalistů protestující proti rozhodnutí mírové konference. (1919) (In: César, J.-Černý, B., Od sudetoněmeckého separatismu k plánům odvěty: Iredentistický puč německých nacionalistů v ČSR v letech 1918-1919. Liberec 1960.)

9. Protest německých nacionalů proti připojení pohraničního území k československému státu, protože se považují za občany Rakouské republiky. (1919)
(In: César, J.-Černý, B., Od sudetoněmeckého separatismu k plánům odvěty: Iredentistický puč německých nacionalistů v ČSR v letech 1918-1919. Liberec 1960.)

10. Výzva ke generální stávce 4. března 1919. (In: César, J.-Černý, B., Od sudetoněmeckého separatismu k plánům odvěty: Iredentistický puč německých nacionalistů v ČSR v letech 1918-1919. Liberec 1960.)

11. Výzva českého národního výboru německému obyvatelstvu ke spolupráci v pohraničním území. (březen 1919) (In: César, J.-Černý, B., Od sudetoněmeckého separatismu k plánům odvěty: Iredentistický puč německých nacionalistů v ČSR v letech 1918-1919. Liberec 1960.)

12. Hlavní obsah minoritní ochrany, která je součástí st. germainské smlouvy. (In: Peroutka, F.: Budování státu I. Praha 1991, s. 990)

13. Dopis zasláný 12. listopadu 1918 vládou Deutschböhmen prezidentu Wilsonovi. (In: Peroutka, F.: Budování státu I. Praha 1991, s. 232)

14. Prohlášení DNP ministerskému předsedu Tuserovi z prosince 1919. (In: SOA Litoměřice, Osobní fond č. 868 Lodgman von Auen Rudolf, Dr., karton č.4, inv. č. 172.)

15. Podpis Lodgmana a jeho ex libris. (In: Lodgman, R.: Um Recht und Freiheit. Chomutov 1920.)

„Pane prezidento! Ve svém posledním projevu k národům osvobozeným od starého rakouského státu a až dosud vládoucí dynastie postavil jste jako směrnici a jistotu svobod národů rakouských zásadu, že jednotlivé národy se mají zdržet každého násilného zasahování do práv národů jiných. Opětovně a slavnostně jste oznámil sebeurčení všech národů jakožto základní linii účasti severoamerického národa na osvobozovacím díle národů. Ve jménu půltřetího milionu Němců v Čechách, kteří se s odvoláním na sebeurčovací právo považují za součást svobodné německé republiky, pozvedáme nejostřejší protest proti násilnostem, jímž je vystaveno naše státní území ze strany čet československého státu. Je jasné, že československý stát chce pohnout německé obyvatelstvo v Čechách prostředky násilí a vydírání, aby vzdalo se svého sebeurčovacího práva, a tím chce vytvořit stav, který předbíhá svobodnému dorozumění národů na mírové konferenci. Obracíme se na celý umravněný svět, když Vás, pane prezidento, voláme za svědka těchto násilností a imperialistických vpádů... Zdůrazňujeme Vámi oznamované právo národů, aby svůj osud sami stanovili, klademe požadavek, byste nám pomáhal v našem nám vnuceném boji a nepřipustil, abychom použitím násilí byli vyloučeni z tohoto sebeurčovacího práva. Nenechte, pane prezidento, žádné pochyby, že požadavky Čechoslováků musí zastavit před nepopíratelným právem Deutschböhmen.“

13. Dopis zaslaný 12. listopadu 1918 vládou Deutschböhmen prezidentu Wilsonovi.

14. Prohlášení DNP ministerskému předsedu Tusarovi z prosince 1919.

15. Podpis Lodgmana a jeho ex libris.